

POLITICA ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI

Lucrarea de față a fost elaborată în cadrul proiectului Phare RO 0006.18.02 - Formarea funcționarilor publici din administrația locală în afaceri europene și managementul ciclului de proiect, implementat de Institutul European din România în colaborare cu *human dynamics* în anul 2003.

Lucrarea face parte din Seria Micromonografii - Politici Europene, versiune actualizată.

CUPRINS:

A. POLITICA ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ.....	3
Introducere.....	3
I. Momente cheie în evoluția politicii în domeniul concurenței	5
II. Principalele reglementări ale politicii în domeniul concurenței	10
A. Bazele juridice ale politicii în domeniul concurenței.....	10
B. Principalii actori implicați în politica în domeniul concurenței.....	10
III. Politica în domeniul cartelurilor și a altor practici restrictive	11
IV. Politica anti-monopol. Interdicția abuzului de poziție dominantă și controlul concentrărilor.....	15
A. Interzicerea abuzului de poziție dominantă	15
B. Controlul concentrărilor	18
V. Controlul intervențiilor publice care pot deforma concurența între firme	23
A. Ajutoarele de stat.....	23
B. Întreprinderile publice și liberalizarea pieței	29
VI. Reforma politicii în domeniul concurenței	31
Către o ordine globală în domeniul concurenței ?	34
B. POLITICA ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI ÎN ROMANIA	35
1. Bazele politicii concurenței în România	36
2. Situația prezentă	38
2.1. Evoluții în domeniul antitrust	38
2.2. Evoluții în domeniul ajutorului de stat	44
3. Politica concurenței în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană.....	51
BIBLIOGRAFIE	54

POLITICA ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI

*“Atunci când politica concurenței este efectiv aplicată,
consumatorii au cele mai mari beneficii.
Într-un timp al schimbărilor,
aplicarea politicii concurenței și interesele consumatorilor
reprezintă o legătură stabilă.”*

*Mario Monti, Comisar european
responsabil cu politica în domeniul concurenței*

A. POLITICA ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Introducere

Rațiunea principală de a fi a politicii în domeniul concurenței (PDC) este determinată de faptul că piața nu poate, în mod natural, să funcționeze normal, fiind necesare intervenții din afară, care să-i asigure o evoluție corespunzătoare. Este bine cunoscut rolul fundamental jucat de piață și concurență în garantarea bunăstării consumatorilor, în realizarea unei repartii optime a resurselor și în oferirea unei motivații puternice privind creșterea eficienței și a nivelului tehnic și calitativ al producției. Totodată, principiul economiei de piață deschise nu implică existența unei atitudini pasive față de modul de funcționare al piețelor, ci dimpotrivă, impune menținerea unei vigilențe constante, pentru a permite mecanismelor pieței să funcționeze corect. Acest lucru devine cu atât mai necesar în actualul context mondial, al globalizării, caracterizat prin adâncirea integrării la nivelul piețelor.

Factorii care au contribuit la introducerea de reguli în domeniul concurenței sunt de natură diversă și au variat în timp. Fără a încerca să facem trimiteri mult prea îndepărtate, trebuie să observăm că, primul set de reguli în domeniul concurenței a fost introdus în SUA, în *US Sherman Act*, din 1890. Măsurile au fost adoptate ca rezultat al îngrijorărilor crescânde manifestate la sfârșitul secolului al XIX-lea în legătură cu creșterea numărului de înțelegeri din domeniul căilor ferate, petrolului și băncilor, care amenințau stabilitatea sistemului

economic și politic. În diferitele țări **europene**, de la începutul secolului al XX-lea, reglementările în domeniul concurenței au căutat să asigure un echilibru între beneficiile economice generate de colaborarea dintre firme și riscurile politice și economice pe care aceasta le implica. Atât în Germania, cât și în Japonia (ca și în cazul SUA) după al doilea război mondial, forțele aliate au impus o legislație anti-monopol cu scopul de a restrânge puterea unor uriași financiari-industriali, care susținuseră eforturile de război ale acestor țări. Din motive similare, prevederi anti-trust au fost introduse și în Tratatul CECO, semnat la Paris în 1954, care, spre deosebire de Tratatul CEE, a inclus de la început și reglementări privind controlul concentrărilor.

În cazul **Comunității Europene**, regulile au fost introduse în 1957, prin Tratatul CEE, dar din rațiuni diferite. În acest caz, regulile privind concurența au servit pentru a asigura faptul că restricțiile – tarifyare și netarifyare – existente în cadrul relațiilor comerciale dintre țările membre și anulate prin acest tratat, nu vor fi înlocuite de carteluri între companii din diferite țări.

Conform reglementărilor comunitare, politica în domeniul concurenței nu este privită ca un scop în sine, ci ca o condiție necesară realizării pieței interne. Astfel, Art.3(g) al TCE subliniază faptul că scopul urmărit este de a permite instituirea unui „regim care să asigure faptul că, în cadrul pieței unice, concurența nu este distorsionată”.

Obiectivele politicii în domeniul concurenței pot fi succint grupate în trei categorii:

1. Politica europeană în domeniul concurenței (PDC) trebuie să garanteze unitatea pieței interne și să evite realizarea de înțelegeri între firme, de natură să afecteze comerțul intracomunitar și manifestarea liberă a concurenței. (înțelegerile și practicile concertate);
2. Politica în domeniul concurenței caută să împiedice situațiile în care **una sau mai multe** întreprinderi încearcă să exploateze într-o manieră abuzivă puterea lor economică în raport cu alte firme mai puțin puternice (*abuz de poziție dominantă*);
3. De asemenea, PDC trebuie să împiedice acele intervenții ale guvernelor statelor membre care pot falsifica regulile jocului liber al pieței prin discriminări în favoarea

întreprinderilor de stat sau prin acordarea de ajutoare către anumite firme din sectorul privat (*ajutoarele de stat*).

Atragem atenția asupra faptului că reglementările comunitare din domeniul concurenței interzic numai acele comportamente care pot influența negativ relațiile comerciale dintre statele membre, fără a avea în vedere și situațiile în care efectele negative sunt vizibile numai la nivelul unui singur stat membru (asemenea situații sunt de competența autorităților naționale în domeniu). Pe de altă parte, deoarece în cadrul economiei de piață concurența reprezintă un vector esențial în asigurarea succesului economic, sunt considerate ca acceptabile anumite practici, care generează efecte pozitive asupra economiei.

I. Momente cheie în evoluția politicii în domeniul concurenței

Istoria politicii în domeniul concurenței reprezintă o „poveste fascinantă”, care implică apariția și consolidarea unui cadru reglementar și instituțional bazat pe raporturi interinstituționale strânse; actuala formă a PDC reprezintă rezultatul sinergic al convergenței dintre dinamica internă a politicii și existența unor factori exogeni diverși, de natură politică, economică sau instituțională¹.

Tratatul privind crearea **CECO, din 1951**, prin Art.65 și 66 reglementează practicile din domeniul cărbunelui, oțelului și a concentrărilor economice. Prevederile respective au fost ulterior preluate în articolele 85(81) și 86(82)² ale **Tratatului de la Roma din 1957**, deși era evident că instrumentele reglatorii respective nu erau adecvate pentru a reglementa și alte segmente de piață. Politica europeană în domeniul concurenței s-a bazat și se bazează încă pe Art.3(f) al Tratatului CEE (acum Art. 3(g) al Tratatului UE) conform căruia trebuie acționat astfel încât „concurența la nivelul Pieței Comune să nu fie distorsionată”, implementarea acestui principiu regăsindu-se în *articolele 85(81) – 94(89) ale Tratatului UE*. Prevederile respective se referă la controlul Comisiei asupra aranjamentelor/practicilor restrictive (sau a cartelurilor), a exercitării abuzive a poziției dominante pe piață și a controlului privind acordarea ajutoarelor de stat. Aceste componente, specifice momentului de început al PDC continuă să fie și astăzi pilonii centrali ai acestei politici.

La momentul lansării PDC, cu excepția Germaniei, statele membre aveau reglementări în acest domeniu mult mai puțin riguroase decât cele menționate de Tratatul CEE. Astfel, Belgia

¹ Michelle Cini, Lee Mc Gowan, Competition Policy in the European Union, The European Union Series, 1998, p.16

² Numerele articolelor sunt conforme cu numerotarea adoptată la Amsterdam, între paranteze fiind oferită numerotarea conform Tratatului de la Maastricht

și Luxemburg nu aveau o asemenea legislație, în vreme ce Olanda beneficia de o lege privind concurența (*Economic Competition Act*), din 1956, dar care impunea foarte puține restricții. În Italia, monopoliurile și practicile restrictive erau reglementate de Codul Civil, în vreme ce în Franța, legislația specifică era detaliată dar extrem de laxă în ceea ce privește reglementarea practicilor restrictive. Ca atare, Germania era singurul stat membru care avea o legislație articulată în domeniul concurenței³.

Urmare a acestei eterogenități, statele membre au trebuit să facă eforturi în direcția adoptării unor reguli procedurale prin care să poată fi puse în aplicare prevederile din Tratatul CEE, înainte de expirarea perioadei de trei ani, prevăzută în Tratat. În cele din urmă, statele membre au ajuns la un consens privind conținutul acestor reguli procedurale, astfel încât în **1962** acestea au fost adoptate, acordul respectiv fiind cunoscut sub denumirea de **Regulamentul 17/62** (textul acestuia a fost în cea mai mare măsură influențat de sistemul german de notificare, evaluare și exceptare, și presupunea o aplicare centralizată, care reducea rolul autorităților naționale). A devenit atunci foarte clar că redactarea regulilor a fost făcută într-o asemenea manieră încât controlul acestei politici să rămână la nivel supranațional, respectiv la nivelul Comisiei. Astfel, PDC a devenit „*prima politică sectorială autentic supranațională*”, care reflecta poziția Comisiei și a eforturilor făcute în direcția realizării unei politici *comune* nu doar *coordonate* în comun.

Primii cincisprezece ani de existență (1958-1972) ai PDC s-au caracterizat printr-o dezvoltare cumulativă și coerentă a unui set de priorități politice care au permis Comisiei promovarea unei atitudini ofensive. Evident, în această perioadă, construcția instituțională a fost prioritară, fiind creat *Directoratul general IV/Direcția Generală IV* (DGIV), unul din primele servicii ale Comisiei, și fiind numit și un Comisar responsabil de acest domeniu în persoana liberalului Hans van der Groeben.

În prima parte a anilor 60, PDC era sinonimă cu politica privind practicile restrictive (cartelurile), ajutoarele de stat și monopoliurile fiind practic neglijate. Această atitudine era în parte motivată de faptul că, până la mijlocul anilor 60, obiectivul Comisiei a fost de a încuraja marile companii europene ca o modalitate de a promova competitivitatea industriei europene. Cu toate acestea, în **1966** Comisia dă publicității un „Memorandum privind problematica concentrărilor în cadrul pieței comune”, document care marchează un punct de cotitură în atitudinea acestei instituții.

³ Idem, pag.19

PDC a fost și continuă să fie o politică complementară preocupărilor legate de realizarea pieței unice, de vreme ce ea oferă un mecanism de înlăturare a barierelor comerciale dintre statele membre, creînd premise favorabile unei cât mai complete integrări pe piață. Înainte de 1968, anul în care, în linii mari, a fost atins stadiul de uniune vamală, controlul comunitar asupra subvențiilor și chiar asupra practicilor restrictive era mai degrabă o excepție. Odată cu realizarea TVC și cu înlăturarea cotelor și taxelor vamale în cadrul schimburilor comerciale intracomunitare, s-a produs o mutație în zona de interes a Comisiei, către barierele non-tarifare (BNT) (de la cele tehnice, fiscale, administrative la cele implicând intervenția statului prin subvenționarea industriei naționale).

Despre nevoia unei politici industriale s-a discutat abia la finele anilor 60, pe fondul îngrijorărilor provocate de ISD americane în Europa și numărul în creștere de preluări de către firmele americane a companiilor europene. Cu toate acestea, la acel moment nu se înregistra un consens privind necesitatea unei strategii industriale europene. În ciuda acestor opinii, o serie de memorandumuri, mai întâi asupra concentrărilor industriale (1965), apoi asupra unei politici industriale (1970) și a unei politici în domeniul științei și tehnologiei (1970) au sugerat faptul că problema intervenționismului supranațional era încă mult prea puțin discutată.

Perioada următoare, 1973 – 1981, a fost una în care factorii externi au fost cei care și-au pus în mod determinant amprenta asupra PDC. Recesiunea economică, determinată de criza petrolului manifestată în anii 1973-74, a generat nevoia unor politici mult mai reactive din partea Comunității.

Pornind de la două rapoarte realizate de Comisie în 1973, Consiliul a adoptat programe menite să ofere bazele acțiunilor viitoare din domeniul politicii industriale. Unul din domeniile de acțiune era reprezentat de managementul sectoarelor industriale în declin. În acest caz, Comisia avea la dispoziție două instrumente politice⁴: pe de o parte, controlul ajutoarelor de stat acordate de guvernele statelor membre și, pe de altă parte, utilizarea contingentelor de import în apărarea industriei europene în fața concurenței externe.

Așa cum anii 60 au fost dominați de intervențiile realizate conform Art.85(81) (privind practicile restrictive), anii 70 au fost caracterizați prin atenția acordată abuzurilor legate de existența unor poziții dominante, respectiv spre posibilitățile de control a fuziunilor și concentrărilor economice (vezi cazul Continental Can, 6/72, ECR 215). Obiectivul I-a

⁴ Idem, p.27

reprezentat „introducerea unui sistem instituționalizat al controlului preventiv”⁵. Trebuie subliniat însă faptul că în acei ani, în cadrul Consiliului, s-a înregistrat un eșec în realizarea unui compromis între atitudinea generală anti-supranațională și dorința anumitor state membre de a menține controlul absolut al politicilor industriale naționale, atitudine care s-a menținut până spre mijlocul anilor 80. Ca atare, nici la nivelul Comisiei nu era evidentă o opinie unitară privind acest aspect.

Dezbateri aprinse în cadrul DG IV, privind apelul la instrumente intervenționiste în domeniul concurenței, au avut loc ulterior recesiunii din 1973. La mijlocul anilor 70, Comisia și-a relaxat atitudinea privind acordarea ajutoarelor de stat, ca modalitate de combatere a șomajului și de sprijin a sectoarelor aflate în declin⁶. Ca rezultat, a apărut tendința de a ignora reglementările privind ajutoarele de stat, ceea ce a condus la apariția unor situații delicate, care au început a fi corectate după jumătatea anilor 80⁷.

Perioada 1982-2000, reprezintă trecerea către o „nouă” politică în domeniul concurenței. Finalul anilor 70 au reprezentat un apogeu al criticilor adresate Comisiei și modului în care DG IV realiza politica în domeniul concurenței, dominante fiind acuzele privind caracterul supercentralizat al acesteia, procesul decizional inadecvat, proceduri de implementare ineficiente, „sensibilitate” crescută la presiunile politice și incapacitatea acesteia în a atinge obiectivele stabilite⁸.

Sfârșitul anilor 80 au reprezentat un moment important în evoluția acestei politici, care va deveni mult mai transparentă și cu o mai mare viteză decizională, reușind să construiască un nou echilibru între abordarea neo-liberală și cea intervenționistă. Procesul de realizare a pieței unice impunea aplicarea unor măsuri corespunzătoare și în domeniul concurenței. Este mai degrabă un truism faptul că, odată ce barierele ne-tarifare (fizice, tehnice, fiscale) în calea relațiilor comerciale sunt înlăturate, firmele și guvernele vor căuta noi metode prin care să restricționeze concurența și să-și protejeze industriile naționale. În **Cartea Albă din 1985**, „*Completing the Internal Market*”, se arată că: „pe măsură ce se vor face pași semnificativi pe calea realizării pieței unice, va trebui să se acționeze astfel încât practicile anti-concurențiale să nu ia forma unor noi bariere protecționiste care să contribuie la re-împărțirea piețelor” (Comisia, 1985, p.39).

5 Bernini, G., *The Rules on Competition, Thirty Years of Community Law*, 1983, Luxemburg, p.349

6 Merkin și Williams, *Competition Law: Antitrust Policy in the UK and in the EEC*, London, 1984, p.327

7 M.Cini, L.McGowan, op.cit, p.29

8 Ibidem

Problemele care s-au aflat în centrul preocupărilor politicii în domeniul concurenței în anii 80 au fost ajutoarele de stat și fuziunile. În cazul fuziunilor, doi factori importanți au contribuit la această evoluție:

1. din punct de vedere economic și politic, piața comună necesita un control la nivel comunitar; intensificarea relațiilor transfrontaliere ridica vechea problemă a barierelor juridice și administrative;
2. unele decizii venite din partea CEJ, care indicau că, în anumite împrejurări, se putea folosi Art 85(81) pentru a controla fuziunile.

Dezbaterile au fost intense și au permis, în cele din urmă, adoptarea, la finele anului **1989**, a primului ***Regulament privind controlul concentrărilor***.

În ceea ce privește ajutoarele de stat, intervențiile au vizat nu introducerea unor noi reglementări (mențiunile Tratatului fiind din acest punct de vedere suficiente) ci a unor noi instrumente, necesare pentru punerea în aplicare a prevederilor existente. Înainte de 1985, implicarea redusă a Comisiei în acest domeniu, transformase acest domeniu într-unul ca și inexistent. În 1985, DG IV a trecut la o revizuire a metodologiei privind acordarea ajutoarelor de stat; primul set de rezultate a acoperit perioada 1981-1986 și a servit ca punct de plecare pentru viitoarele analize periodice ale acestui domeniu.

În ciuda presiunilor venite din partea celor care se pronunțau pentru intervenții mult mai protecționiste, prin care se solicita plasarea competitivității înaintea concurenței în ierarhia obiectivelor promovate de Comisie, DG IV a continuat să promoveze politica inițiată de Sir Leon Britan conform căruia competiția de acasă este cel mai bun dascăl pentru a face față competiției de afară („*competition at home is the best trainer for competition abroad*”).

În concluzie, istoria evoluției PDC reprezintă o „juxtapunere a unor perioade pasive cu unele active”, a „unor perioade cumulative de expansiune a domeniilor politicii, prin extinderea dar și aprofundarea obiectivelor urmărite în cadrul acesteia”⁹. Astfel, s-a trecut de la accentul pus în anii 60 pe practicile restrictive, la politicile îndreptate împotriva monopolurilor din anii 70 și la cele orientate spre ajutoarele de stat și controlul concentrărilor din anii 80 și 90, politica în domeniul concurenței extinzându-se în noi sectoare industriale.

⁹ M.Cini, L.McGowan, op.cit, p.36

II. Principalele reglementări ale politicii în domeniul concurenței

A. Bazele juridice ale politicii în domeniul concurenței

Deși politica comunitară în domeniul concurenței este tot mai mult determinată de considerente economice, constrângerile la care este supusă sunt în principal de ordin juridic.

Baza legală (juridică) a PDC este oferită, în primul rând, de prevederile incluse în ***Tratatului UE***, respectiv:

- Articolul 81, privind practicile restrictive
- Articolul 82, privind poziția dominantă pe piață
- Articolul 86, privind întreprinderile publice
- Articolele 87-89 privind ajutorul de stat.

În al doilea rând, referiri se găsesc în legislația secundară, adoptată de Consiliul UE și de Comisia Europeană, sub forma ***Regulamentelor și Directivelor***. Astfel, în aceasta categorie se includ:

- Regulamentul Consiliului 17/1962;
- Regulamentul Consiliului 4064/1989, privind controlul fuziunilor, amendat prin Regulamentul 1310/1997;
- Regulamente și directive privind exceptările în bloc, acordate în cazul unor acorduri care privesc situații precis determinate, precum: transferul de tehnologie, cercetarea și dezvoltarea, distribuția autovehiculelor, etc.

În al treilea rând, un număr în creștere ***instrucțiuni***, care nu sunt în mod formal obligatorii, oferă informații esențiale menite să arate cum pot fi interpretate regulile obligatorii sau în ce mod va acționa Comisia în acest domeniu. Prin intermediul acestora, Comisia caută să crească gradul de predictibilitate al acțiunilor sale. Acestor surse de drept li se adaugă deciziile Curții Europene de Justiție și ale Tribunalului de Primă Instanță. Nu în ultimul rând, trebuie menționate și acordurile internaționale în care se fac referiri exprese la situații specifice privind concurența.

B. Principalii actori implicați în politica în domeniul concurenței

- **Instituția responsabilă la nivel comunitar de modul în care este implementată PDC este Comisia Europeană.** Aceasta ia deciziile formale prin majoritate simplă, asemenea unui organism colectiv. Aceste decizii sunt pregătite de Direcția Generală pentru Concurență, DG COMP (anterior cunoscută sub numele de DG IV), care raportează comisarului responsabil cu PDC (din septembrie 1999 acesta este Mario Monti). Comisia poate fi sesizată într-o problemă privind concurența fie prin notificare, fie urmare a unei plângeri înaintate de o firmă sau un stat, fie poate acționa din proprie inițiativă („*ex officio*”) pentru a investiga anumite situații specifice sau chiar un întreg sector economic. Comisia poate penaliza orice încălcări ale regulilor privind concurența, penalizările putând reprezenta până la 10% din veniturile companiei incriminate.
- Ultimul arbitru în domeniul acestor reguli atât de diferite și cel care poate decide dacă acțiunea Comisiei a fost în limitele puterilor stabilite în mod legal este **Curtea Europeană de Justiție (CEJ)**. CEJ este îndreptățită să acționeze atât în cazul unor solicitări făcute de instanțele naționale, cât și în cazul unor acțiuni inițiate împotriva Comisiei în fața **Tribunalului de Primă Instanță (TPI)**. Cu totul remarcabil pentru o instanță juridică, CEJ solicită Comisiei, în anumite împrejurări, mai degrabă argumente de ordin economic, decât de ordin formal (juridic).
- Rolul **Parlamentului European** se reduce la a evalua acțiunile Comisiei printr-un raport anual și, de asemenea, de a face observații privind evoluțiile importante din acest domeniu. Intervențiile **Consiliului de Miniștri** se rezumă la a autoriza excepțiile în bloc, precum și la a face modificări în baza legală a PDC.
- În afara Comisiei, în cadrul PDC acționează și **autoritățile naționale** investite cu competențe în acest domeniu. Ca urmare a recentelor propuneri venite din partea Comisiei, de descentralizare a PDC, rolul autorităților naționale din domeniul concurenței va crește în mod semnificativ.

III. Politica în domeniul cartelurilor și a altor practici restrictive

Dacă anumite acorduri, înțelegeri între firme pot avea efecte benefice asupra pieței, altele pot influența negativ procesul competițional¹⁰. Articolul 81 (fost art.85) al Tratatului UE (TUE) introduce principiul **interzicerii acelor acordurilor între firme, decizii și practici concertate,**

¹⁰ Jacques Neme, Colette Neme, Economie de l'Union Européenne. Analyse d'un processus d'intégration, Litec, Economie, Paris, 1995

care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în interiorul spațiului comunitar, și care sunt susceptibile de a „afecta comerțul între statele membre”.

Un **acord restrictiv** reprezintă un acord între două sau mai multe firme, prin care părțile se obligă să adopte un anumit tip de comportament, prin care sunt ocolite regulile și efectele concurenței libere pe piață. Interdicțiile la care face trimitere Art. 81/1 (fost 85/1) se aplică atât **acordurilor orizontale** (prin care sunt vizate acțiuni ale unor firme aflate în același stadiu al producției, transformării și comercializării), cât și celor **verticale** (sunt vizate acțiuni ale unor firme aflate în stadii diferite ale procesului de producere și comercializare, nefiind concurente între ele).

Înțelegerea reprezintă un acord între două sau mai multe firme prin care, unul sau mai mulți parteneri, sunt obligați să acționeze într-un mod bine definit.

Practica concertată se situează la un nivel inferior înțelegerilor și reprezintă un proces de coordonare realizat între diferite firme dar care nu se concretizează în încheierea unui acord propriu-zis (nu presupune existența unei manifestări de voință clar exprimată, ci doar a unei coordonări la nivelul strategiilor comerciale).

Cum diferența între aceste forme de cooperare nu este ușor de realizat, Comisia se limitează la a face diferența între acordurile care intră în zona de aplicare a art.81/1 și cele care nu intră în aceste categorii.

Facem observația că, atunci când se analizează dacă o anumită înțelegere a încălcat sau nu prevederile **art. 81 /1**, vor trebui luate în considerare următoarele trei elemente:

- (i) dacă există într-adevăr o înțelegere, decizie sau practică concertată realizată sau dovedită între anumiți agenți economici;
- (ii) dacă sunt argumente că într-adevăr concurența, în interiorul pieței comune, poate fi împiedicată, restricționată sau distorsionată într-o măsură apreciabilă ca urmare a respectivei înțelegeri;
- (iii) dacă într-adevăr comerțul dintre țările membre a fost sau poate fi afectat.

Legislația secundară în acest domeniu include mai multe categorii de regulamente, directive, note, emise de Consiliu sau Comisie (printre care Regulamentul 17/1962 sau Regulamentul 1/2003), precum și decizii emise de Curtea Europeană de Justiție (de pildă, Cazul 5, 1969, ECR 295, prin care s-a stabilit regula „*de minimis*”). În timp, pe baza dispozițiilor din tratate

și a regulamentelor de aplicare, Comisia a dezvoltat o adevărată politică globală în domeniul acordurilor și practicilor restrictive.

Articolul 81(3) a prevăzut astfel *posibilitatea autorizării anumitor acorduri*, prin *acordarea de excepții în bloc*, în cazul anumitor tipuri de înțelegeri considerate ca având efecte pozitive, precum cele care contribuie la ameliorarea producției, a distribuției, la introducerea progresului tehnic, realizarea de progres economic, etc.

În cazul **acordurilor orizontale** sau de cooperare (încheiate între firme concurente), menționăm¹¹:

- Acordurile de specializare (Regulamentul 2658/2000)
- Acordurile de cercetare-dezvoltare (Regulamentul 2659/2000)

În ceea ce privește **acordurile verticale** (încheiate între firme aflate în stadii diferite ale aceleiași filiere de producție sau distribuție), ele au făcut obiectul unor acorduri separate privind acordarea excepției pe categorii de acorduri sau tipuri de sectoare. În prezent, aceste acorduri se supun unui regulament unic (Regulamentul 2790/99 din 22 decembrie 1999) prin care sunt exceptate global acordurile verticale care nu au o poziție dominantă pe piață. Condițiile impuse se referă la existența unui prag (o cifră de afaceri care să nu depășească, pentru părțile asociate în acord, 50 milioane euro și nu mai mult de 30% din piața de desfacere) și la excluderea anumitor practici restrictive grave.

Alte acorduri, chiar dacă nu îndeplinesc condițiile paragrafului 3 al Art.81, pot beneficia de statutul de excepții, în cazul în care sunt considerate a fi de **importanță minoră (principiul „de minimis”)** și, ca atare, incapabile să afecteze concurența la nivel comunitar. O lungă perioadă de timp, aceste acorduri au fost definite numai prin cota de piață și cifra de afaceri anuală a firmelor vizate. La finele anului 2001, Comisia a relaxat chiar acest mod de definire, suprimând criteriul cifrei de afaceri și ridicând nivelurile corespunzătoare cotelor de piață la 10% în cazul acordurilor verticale și la 15% pentru cele orizontale.

În general, reglementările prevăzute de Art.81 nu se aplică în cazul:

- Relațiilor dintre o firmă și agenții săi comerciali sau între o societate și filiale;
- Acordurilor de cooperare;
- Operațiunilor de sub-contractare.

¹¹ Trebuie amintit faptul că din ianuarie 2002 Comisia a trecut la evaluarea regulamentului 240/96 privind aplicarea reglementărilor concurențiale în cazul acordurilor privind transferul de tehnologie.

Interzicerea unui cartel în domeniul zahărului

În 1998, Comisia a interzis o înțelegere prin care doi producători și doi comercianți de zahăr din Marea Britanie adoptau o strategie comună care ducea la creșterea prețului zahărului. În justificarea deciziei s-a arătat faptul că, pentru consumatorul final, înțelegerea a dus la creșterea prețului de vânzare a zahărului mai mult decât dacă ar fi existat concurență liberă.

Interzicerea unui cartel în domeniul termoficării urbane

În octombrie 1998, Comisia a desființat un cartel al producătorilor de conducte pentru sisteme de transport a energiei termice urbane, prin care se fixau de comun acord prețurile și condițiile de licitare către autoritățile publice. Cartelul fusese stabilit în Danemarca, la sfârșitul lui 1990, fiind ulterior extins în Germania și alte țări ale UE, astfel încât începând cu 1994, acoperise întreaga piață europeană. În Danemarca și Germania, firma respectivă pusese la punct un sistem de „fraudare” a procedurilor de licitație: ele stabileau „favoritul” care urma să câștige fiecare contract, ulterior, celelalte membre ale cartelului luau parte la licitații cu oferte mult mai scumpe decât ale „favoritului”. În plus, membrii cartelului își partajaseră piețele naționale și fixaseră, de comun acord, prețurile pentru conductele folosite la transportul căldurii. Ca atare, cumpărătorii conductelor, în general autoritățile locale, nu aveau posibilitatea unei alegeri reale, între oferte și prețuri competitive.

Comisia a aplicat tuturor membrilor cartelului amenzi care s-au ridicat la circa 92 milioane euro. În acest caz, s-a arătat că practicile anti-concurențiale au adus prejudicii atât firmelor care erau în afara cartelului, excluse de pe piață, cât și autorităților locale, respectiv contribuabililor.

Sursa: Politica de concurență în Europa și cetățeanul, Comisia Europeană, 2002

Anumite tipuri de **acorduri** au fost întotdeauna considerate periculoase de către Comisie și **interzise, practic fără excepție:**

- În cazul acordurilor orizontale:
 - Fixarea prețurilor
 - Existența unor birouri de vânzare comune
 - Fixarea de cote de producție sau livrare
 - Împărțirea pieței sau a surselor de aprovizionare
- În cazul acordurilor verticale:
 - Fixarea prețurilor de revânzare
 - Clauze de protecție teritorială absolută.

În această politică globală se înscrie, de pildă, și decizia Comisiei, din 1998, privind *afacerea Volkswagen*. Comisia a aplicat firmei Volkswagen A.G. o amendă de 102 milioane euro deoarece a împiedicat vânzarea transfrontalieră a autoturismelor sale. Astfel, Volkswagen AG, împreună cu filialele Audi AG și Autogerma Sp.A, au comis infracțiunea prevăzută în Art.81/1 al TUE, convenind cu o firmă italiană, concesionară a rețelei de distribuție, încheierea unui acord prin care se urmărea interzicerea vânzărilor către cumpărători dintr-un alt stat membru.

IV. Politica anti-monopol. Interdicția abuzului de poziție dominantă și controlul concentrărilor

Deși controlul înțelegerilor dintre firme este necesar el nu se dovedește a fi și suficient. Excesul de concentrare poate favoriza situațiile în care o firmă abuzează de poziția ei dominantă pe piață, manifestându-se de o manieră incorectă, fie la nivelul prețurilor practicate (prea mici sau prea mari), a condițiilor de comercializare sau a modului în care își tratează consumatorii.

A. Interzicerea abuzului de poziție dominantă

Art. 82 (fost art. 86) prevede că orice abuz din partea unuia sau mai multor agenți economici aflați într-o *poziție dominantă* în piața comună sau într-un segment important al acesteia este interzis, atâta vreme cât poate afecta comerțul dintre țările membre ¹². Sunt citate și exemple de practici abuzive, de pildă faptul de a impune, într-o manieră directă sau indirectă, prețuri de vânzare sau cumpărare care nu sunt echitabile, faptul de a limita producția sau dezvoltarea tehnică în detrimentul consumatorului, etc.

Un astfel de abuz poate consta din:

- a) impunerea, în mod direct sau indirect, a prețurilor de vânzare sau de cumpărare sau a altor condiții comerciale inechitabile;

¹² Conform Art.82 „este incompatibil cu Piața Comună și interzis, în măsura în care comerțul dintre statele membre este susceptibil de a fi afectat, faptul că, una sau mai multe întreprinderi exploatează într-o manieră abuzivă poziția dominantă pe Piața Comună sau pe o parte substanțială a acesteia.”

- b) limitarea producției, distribuției sau a dezvoltării tehnologice în dezavantajul consumatorilor;
- c) aplicarea, în privința partenerilor comerciali, a unor condiții inegale la tranzacții echivalente, provocând în acest fel, unora dintre ei, un dezavantaj în poziția concurențială;
- d) condiționarea încheierii unor contracte de acceptarea, de către parteneri, a unor clauze stipulând prestații suplimentare care, nici prin natura lor și nici conform uzanțelor comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte.

Se cere făcută observația că, în ceea ce privește temeiul juridic al combaterii abuzului de poziție dominantă, Art.82 și se adaugă art.83, prin care se permite adoptarea de regulamente și directive și Art.85, care se referă la competențele de investigare ale Comisiei.

După cum se observă, **Art. 82** se constituie într-un instrument de control al exercitării puterii de **monopol** pe o piață sau alta. El implică analizarea a două elemente:

- existența unui agent economic aflat în poziție dominantă;
- comportamentul respectivului agent economic, care are drept efect afectarea concurenței pe piața respectivă.

Subliniem faptul că **Art. 82 (fost art. 86)** interzice numai abuzul de poziție dominantă, nu doar simpla sa existență.

Acest articol se pretează la numeroase *controverse*. Dacă formularea inclusă aici este destul de clară în ceea ce privește combaterea abuzului de poziție dominantă, ea este mai puțin clară în ceea ce privește puterea de care dispune Comisia în domeniul **controlului concentrărilor**. Cu alte cuvinte, în aplicarea Art.86 apar două aspecte: pe de o parte, controlul comportamentului abuziv pe piață datorită restrângerii libertății de alegere a consumatorilor determinată de faptul că o firmă dominantă pe piață, practic elimină concurența și, pe de altă parte, modul în care CEE dă Comisiei nu numai puterea de a interzice înțelegerile și abuzul de poziție dominantă, ci și posibilitatea de a exercita un control prealabil asupra concentrărilor economice.

Poziția dominantă reprezintă situația în care, puterea economică deținută de o firmă, îi permite acesteia să obstrucționeze concurența de pe piața în cauză. Cu alte cuvinte, poziția dominantă pe piață permite unei firme să influențeze în mod covârșitor condițiile în care se manifestă concurența.

Abuzul de poziție dominantă se manifestă atunci când, prin comportamentul său, o firmă influențează structura sau gradul de concurență de pe piața respectivă, chiar și în situația în care un asemenea comportament este rezultatul anumitor dispoziții legislative. Printre posibilele abuzuri de poziție dominantă se pot enumera:

- faptul de a impune în mod direct sau indirect prețul sau alte condiții de tranzacție neechitabile;
- limitarea producției sau a piețelor de desfacere în detrimentul consumatorului;
- aplicarea, în raport cu anumiți parteneri comerciali, a unor condiții inegale, pentru prestații echivalente.
- Condiționarea încheierii unui contract, de către acceptarea unor prestații suplimentare, fără legătură cu obiectul contractului.

Deoarece, în absența abuzului de poziție de dominantă, Art.82 nu se aplică, sarcina Comisiei este de a dovedi existența acestei situații și a efectelor negative resimțite în cazul concurenței, al bunăstării consumatorului și al nivelului de integrare de pe piață. Pe de altă parte, firma care face obiectul investigației are obligația să demonstreze că nu ocupă o asemenea poziție dominantă pe piață și/sau nu face abuz de această poziție. Ceea ce face dificilă analiza Comisiei în acest domeniu este faptul că nu există o definiție statutară a poziției dominante pe piață, ceea ce a făcut reglementarea în domeniul **monopolurilor** problematică, încă de la început. Cu toate acestea, omisiunea pare în cele din urmă de înțeles, de vreme ce mulți economiști acceptă faptul că „teoria economică oferă puține linii directoare în ceea ce privește conceptul de poziție dominată, de o manieră care să fie de un ajutor substanțial în a realiza o definiție legală”¹³.

Ca atare, aplicarea Art.82 ridică probleme din cele mai delicate, legate de definirea conceptelor la care se face trimitere, respectiv:

- a) Când avem de a face cu **o poziție dominantă** pe piață ? Poziția dominantă se definește în raport de capacitatea firmei de a afecta concurența și de a acționa independent de reacția concurenților de pe piață și a consumatorilor (vezi decizia CEJ în cazul United Brands, 1978);
- b) Cum se poate defini **piața relevantă** ? Piața relevantă se poate defini pornind de la trei principali determinanți: piața produsului, piața geografică și piața temporală.

¹³ M.Cini, L.McGowan, op.cit, p.83

1. Analiza realizată în cazul **pieței produsului** presupune o investigație pe clase de produse, piața fiind definită în funcție de existența altor produse similare, substituibile (produsele substituibile sunt cele către care se pot îndrepta preferințele consumatorilor atunci când prețul sau calitatea produsului de bază s-au modificat, deoarece răspund aceleiași nevoi sau unor nevoi similare; exemplu: unt și margarină, cafea măcinată și ness, etc.).
 2. **pieța geografică**, respectiv teritoriul în care condițiile de concurență sunt omogene. În condițiile existenței pieței unice, cel puțin teoretic, piața geografică este piața UE. Cu toate acestea, de la caz la caz trebuie avuți în vedere și alți factori, de vreme ce, cu cât este mai strict delimitată piața, cu atât mai evidentă apare poziția dominantă. În analiza sa, Comisia are în vedere identificarea barierelor la export, capacitatea produsului de a fi transportat dintr-un loc în altul și, nu în ultimul rând, diferite alte bariere juridice, administrative sau tehnice.
 3. **pieței temporale**, respectiv schimbărilor structurale suferite în timp de către de o piață. Așa de pildă, analizele efectuate trebuie să aibă în vedere volatilitatea anumitor piețe, urmare, fie a factorilor de mediu, fie datorită modificărilor survenite în preferințele consumatorilor.
- c) Care este **relația** care se stabilește între existența unei **poziții dominante și abuzul de poziție dominantă** ? În trecut, Comisia și CEJ considerau că existența în sine a unei poziții dominante pe piață constituia un abuz (vezi cazul Continental Can, 1972). Începând cu 1979 (cazul Hoffmann – la Roche, nr. 85/76), Curtea a definit „abuzul” ca fiind un „concept obiectiv” și, mult mai recent, s-a făcut distincția clară între „poziția dominantă” și „abuz” (vezi Tetra Pak II, 1997).

Ca atare, subliniem încă o dată faptul că, în raport cu reglementările comunitare (Art.82), Comisia, și CEJ, condamnă numai abuzul de poziție dominantă și-i penalizează pe cei care comit aceste abuzuri. Exercițarea, de către Comisie, a controlului efectiv asupra abuzului de poziție dominantă s-a realizat abia la finele deceniului al nouălea.

B. Controlul concentrărilor

Să începem mai întâi cu câteva clarificări: spre deosebire de o *înțelegere*, care reprezintă un acord între întreprinderi independente din punct de vedere juridic, în cazul unei *concentrări*, structura internă a acestora se modifică iar raporturile de proprietate se schimbă. Concentrările

pot îmbrăca diferite forme, precum fuziuni, participări, întreprinderi comune, etc, toate aceste forme implicând o modificare a raporturilor de proprietate.

Tratatul CEE din 1957 nu conținea nici un fel de prevederi privind controlul concentrărilor (principala explicație fiind legată de faptul că în anii 50, concentrările trans-frontaliere erau rare și greu realizabile din punct de vedere juridic; ca atare, controlul concentrărilor a fost considerat un domeniu mult prea sensibil pentru a fi „comunitarizat”). În perioada următoare, principale evoluții pot fi sintetizate astfel:

- În primele două decenii, Comisia a stabilit treptat, dar foarte lent, competențe în ceea ce privește concentrările de dimensiuni „comunitare”. Inițial, Comisia a considerat că aplicarea Art.82 privind problema concentrărilor va trebui judecată în funcție de fiecare caz. Astfel, **Comisarul cu probleme privind concurența**, Von der Groeben, declara în fața Parlamentului European, la 16 iunie **1965**: „ Cu cât o firmă ocupând o poziție dominantă se apropie mai mult de situația de monopol (prin înțelegerile realizate cu o altă firmă), punând în discuție libertatea de alegere și de acțiune a furnizorilor, cumpărătorilor și consumatorilor, cu atât mai mult există o probabilitate mai ridicată ca aceasta să intre, datorită concentrării, în zona abuzurilor.” În scurt timp însă, pe fondul fluxurilor masive de capital venite dinspre SUA, care profitau de avantajele oferite de noul spațiu economic creat în spatele TVC, firmele europene au conștientizat faptul că dimensiunile lor sunt mult mai mici în raport cu cele americane, fapt care reducea puterea lor competitivă pe piață¹⁴. La începutul anilor 70, s-a ridicat astfel o nouă problemă: necesitatea creșterii rapide, dar controlate, a numărului de concentrări în spațiul comunitar. Între 1962 și 1970, în Comunitatea celor șase, numărul concentrărilor¹⁵ a trecut de la 173 pe an la 612 pe an (deci o creștere de peste 3,5 ori).
- Decizia CEJ din 1973, în cazul **Continental Can**, a deschis calea către controlul *ex post*, oferind susținere procesul de control al concentrărilor prin intermediul deciziilor CEJ;

Afacerea Continental Can

O societate americană, Continental Can, și-a asigurat, prin intermediul filialei sale belgiene, Europemballage Corp., controlul asupra celui mai mare producător german în domeniul ambalajelor

¹⁴ În anii 60, o firmă europeană de dimensiuni mari era echivalentul unei firme de dimensiuni medii din SUA.

¹⁵ Definiția Comisiei reținută pentru concentrări era o participare financiară de peste 50%.

metalice ușoare (cutii de conserve) și închideri metalice (capace de borcan, etc.). După aceea, grupul american a obținut participarea majoritară la primul fabricant de ambalaje din Benelux. Rezultatul a fost că, în acea perioadă, societatea americană respectivă nu mai avea practic concurenți în zona de N-E a Pieței Comune pentru acest tip de articole, deoarece erau articole ușoare, pe care nu era rentabil să le transporte dincolo de anumite distanțe.

Comisia văzând aici manifestarea unui abuz de poziție dominantă, Continental Can a sesizat Curtea de Justiție, prezentând următoarele argumente: articolul 82 (fost art 86) nu permite cenzurarea, ca abuz de poziție dominantă, a faptului că o firmă, fie ea și dominantă, cucerește cea mai mare parte a unei alte firme din același sector, chiar dacă acest lucru duce la reducerea concurenței.

Comisia nu putea decât să se bucure de această cerere care clarifica astfel problema dacă articolul 82 (fost art 86) o autorizează să intervină în acest domeniu al concentrărilor. Curtea de Justiție a pronunțat o hotărâre în februarie 1973, din care sunt de reținut următoarele aspecte: „Interdicția înțelegerilor enunțată de Art.85 nu ar avea nici un sens dacă Art.86 ar permite ca asemenea comportamente să devină licite atunci când se materializează într-o integrare a firmelor.” De altfel este susceptibil să constituie un abuz și faptul că o firmă în poziție dominantă își întărește această poziție, nepermițând decât existența unor întreprinderi dependente.

- În iulie 1973 Comisia a prezentat o **primă propunere de reglementare privind controlul concentrărilor**. Propunerea originală viza două aspecte:
 1. erau declarate incompatibile cu Tratatul operațiile de concentrare care duceau la apariția de obstacole în calea unei concurențe efective, în măsura în care comerțul între statele membre era susceptibil de a fi afectat. Operațiunile de mai mică amploare, care nu erau susceptibile a genera asemenea efecte, erau excluse de la aplicarea acestei reguli, în măsura în care nu depășeau anumite criterii cantitative predeterminate (exprimate în cifra de afaceri și ponderea pe piață a firmelor participante).
 2. operațiunile de concentrare care depășeau un anumit nivel (definit în cifra de afaceri totală) trebuiau în prealabil notificate.

Pentru Comisie, notificarea și interzicerea erau două elemente distincte: o operațiune de concentrare, care nu a fost notificată în prealabil, putea fi interzisă, în vreme ce o operație de concentrare supusă unei notificări prealabile putea fi autorizată. Inițial, Consiliul nu a fost de acord cu această propunere, propunerea fiind modificată ulterior de Comisie de mai multe ori, astfel încât, la începutul lui 1989 se propunea a șasea modificare.

- **Regulamentul 4064/89 privind controlul operațiunilor de concentrare** Noua propunere reia o idee mai veche¹⁶, a controlului prealabil al operațiunilor de concentrare de importanță comunitară (a căror cifră de afaceri este de cel puțin 750 milioane dolari, respectiv 1 mld ECU sau operații susceptibile să ocupe o parte a pieței comunitare mai mare de 20% într-un sector determinat). După numeroase alte peripeții, o reglementare a fost în final adoptată de către Consiliu la 21 decembrie 1989.

Regulamentul 4064/89

Regulamentul 4064/89 privind controlul operațiunilor de concentrare stabilește că: „operațiile de concentrare de dimensiuni comunitare, care creează sau întăresc o poziție dominantă și care au drept consecință împiedicarea concurenței efective pe piața comunitară sau într-o zonă semnificativă a acesteia, trebuie declarate incompatibile cu piața comună”.

Concentrarea apare atunci când o firmă obține controlul exclusiv asupra altei firme sau asupra unei firme pe care o poate controla alături de alte firme sau atunci când mai multe firme preiau controlul unei întreprinderi sau creează alta nouă.

O operațiune de concentrare (fuzionare a mai multor întreprinderi sau preluare a controlului asupra mai multor întreprinderi) este de dimensiune comunitară atunci când:

- cifra de afaceri totală realizată pe plan mondial de toate întreprinderile vizate este superioară valorii de 5 miliarde euro,
- cifra de afaceri totală realizată în cadrul Comunității de cel puțin două din întreprinderile vizate, reprezintă o valoare mai mare de 250 milioane euro, condiția fiind ca fiecare din întreprinderile vizate să nu realizeze mai mult de 2/3 din cifra lor de afaceri, în interiorul unuia și aceluiași stat membru.

Atunci când cota de piață a firmelor în cauză nu depășește 25%, nici în cadrul Pieței comune, nici într-o zonă semnificativă a acesteia, concentrarea este considerată compatibilă cu reglementările comunitare. Concentrările vizate prin Reglementare trebuie să fie notificate către Comisie, care dispune de un termen limitat pentru a se pronunța. S-a estimat faptul că numărul cazurilor ce vor trebui examinate va fi de 40-50 pe an, fapt care s-a verificat. Atunci

¹⁶ În 1987, Comisia a făcut o nouă propunere subliniind că piața unică, realizată la finele anului 1992, nu va trebui să devină „un teren de joc rezervat câtorva oligopoluri”.

când respectivele concentrări nu răspundeau acestor criterii ele erau supuse controlului autorităților naționale.

Primul refuz al unei concentrări a vizat proiectul de achiziție de către *Aerospatiale* a societății canadiene *De Havilland*. La finele anului 1991, Comisia a respins proiectul de achiziție, de către Societatea *Aerospatiale* (Franța) și *Alena* (Italia), a societății canadiene *De Havilland*, care aparținea firmei *Boeing*, sub motivul că această concentrare putea antrena apariția unei poziții dominante pe piața avioanelor de transport regional turbopropulsate. Această concentrare i-ar fi oferit concentrării *Aerospatiale- Alena - De Havilland* 50% din piața mondială și 67% din piața comunitară a avioanelor de transport regional, 63% din piața mondială a avioanelor de 50 de locuri și 75% din cea a avioanelor de 70 locuri. Această primă respingere a trezit vii reacții și Parlamentul european a fost obligat să voteze o rezoluție prin care să fie luați în considerare mai mulți factori pentru analiză, nu numai criteriul privind apărarea concurenței.

Uneori, acordarea unei autorizații este subordonată necesității respectării anumitor condiții, dar, cea mai mare parte a concentrărilor sunt autorizate puțin după notificarea lor.

- În mod concret, Regulamentul 4064/89 a oferit Comisiei dreptul de a examina concentrările înainte de realizarea acestora (*ex ante*) astfel încât să poată fi examinată compatibilitatea cu piața internă în timp util.

Ulterior (în 1997), Regulamentul a fost amendat, astfel încât pragul agregat la nivel mondial a fost redus la 2,5 miliarde euro iar pragul individual, pentru cel puțin 2 companii comunitare a fost redus la 100 milioane euro. Începând cu 1 septembrie 2000 a fost introdusă o procedură simplificată (decizia se ia la finele perioadei de examinare, de 1 lună), pentru operațiunile care respectă următoarele criterii:

- două sau mai multe firme care obțin controlul în comun asupra altei firme care nu exercită sau nu intenționează să exercite alt tip de activitate decât neglijabilă, pe teritoriul SEE (Spațiului Economic European); cifra de afaceri a firmei comune și valoarea totală a activelor cedate firmei comune sunt inferioare valorii de 100 milioane euro pe teritoriul SEE;
- nici una din părțile implicate nu exercită activități comerciale pe aceeași piață a produsului sau pe aceeași piață geografică (relații orizontale), sau pe o piață a produsului situată în amonte sau aval, pe care operează o altă parte a concentrării;
- două sau mai multe concentrări exercită activități comerciale pe aceeași piață a produsului și pe aceeași piață geografică sau pe o piață a produsului situată în amonte

sau aval de piața produsului pe care o altă parte a concentrării își exercită activitatea, condiția fiind ca, părțile de piață cumulate să nu depășească 15% în cazul relațiilor orizontale și 25% în cazul relațiilor verticale.

Procedura simplificată a permis reducerea constrângerilor administrative care apasă asupra părților notificatoare. Ca și în cazul procedurii normale, statele membre și terții au posibilitatea să facă observații sau să intervină. Comisia își rezervă dreptul, în cazul în care consideră necesar, să revină în orice moment la procedura normală și deci să deschidă o anchetă.

V. Controlul intervențiilor publice care pot deforma concurența între firme

Pentru ca relațiile de concurență între firme să nu fie distorsionate nu este suficient ca acestea să nu se înțeleagă între ele, să nu abuzeze de poziția lor dominantă sau să fie implicate într-un proces de concentrare care poate deveni primejdios. Este necesar și ca relații de concurență să nu fie alterate, deformate de existența ajutoarelor de stat sau de persistența anumitor monopoluri în favoarea întreprinderilor publice sau private beneficiind de avantaje privilegiate.

Tratatul CE a consacrat trei articole primului aspect și unul, celui de-al doilea. Comisia, susținută de Curtea de Justiție, va explora toate celelalte posibilități.

A. Ajutoarele de stat

Tratatul CE consacră acestei probleme trei articole, de la 87 la 89 (fostele Art.92-94).

Articolul 87 (fost 92), în cadrul primului paragraf, precizează: „cu excepția derogărilor prevăzute prin prezentul tratat, sunt incompatibile cu Piața Comună, toate ajutoarele acordate de stat, sau prin intermediul resurselor statului, indiferent de forma îmbrăcată, în măsura în care afectează schimburile între țările membre, denaturează sau amenință să denatureze concurența, favorizând anumite întreprinderi sau activități.” Dispoziția vizează în egală măsură întreprinderile publice și private.

Deoarece interzicerea absolută a ajutoarelor ar fi imposibilă, paragraful al doilea al Art.87 menționează trei situații în care ajutoarele acordate **sunt compatibile** cu reglementările pieței comune, respectiv:

- 1) ajutoare cu caracter social acordate consumatorilor individuali, sub garanția nediscriminării legate de originea produselor în cauză;
- 2) ajutoare destinate remedierii pagubelor provocate de calamități naturale sau evenimente excepționale;
- 3) ajutoare acordate anumitor regiuni din Germania afectate de divizarea țării (după reunificarea acesteia).

De asemenea, al treilea paragraf menționează situațiile în care ajutoarele **pot fi considerate compatibile** cu Piața Comună:

- ajutoare destinate să favorizeze dezvoltarea economică a regiunilor **sau unde** nivelul de viață este anormal de scăzut sau care se confruntă cu un șomaj ridicat.
- ajutoare destinate să promoveze realizarea unui proiect important, de interes european comun sau să remedieze grave perturbări ale economiei într-un stat membru;
- ajutoare destinate să faciliteze dezvoltarea anumitor activități sau anumitor regiuni economice, atunci când nu alterează condițiile comerciale și de concurență în Comunitate;
- ajutoare destinate să promoveze cultura și conservarea patrimoniului, atunci când nu alterează condițiile comerciale și de concurență în Comunitate;
- „alte categorii de ajutoare determinate de deciziile Consiliului” (decise cu o majoritate calificată, pe baza propunerii Comisiei).

În timp, acțiunile Comisiei au fost stânjenite de faptul că statele membre erau înclinate să ascundă ajutoarele acordate firmelor proprii. În fața tendinței de multiplicare a acestor ajutoare, Comisia a publicat, în 1980 (JOCE, n.C252, 30 sept.1980) un apel către statele membre conform căruia: toate proiectele statelor membre, care tind să instituie sau să modifice ajutoarele trebuie notificate înainte de realizarea lor; de altfel, în cazul deschiderii procedurii, ea are un efect suspensiv și ajutorul nu mai poate fi acordat, cel puțin, până la aprobarea sa de către Comisie. Ajutoarele acordate ilegal au continuat să prolifereze, de aceea, Comisia, într-o comunicare publicată în 1983 (JOCE, n.C 318, 24 nov.1983) s-a adresat firmelor, informându-le că „toți beneficiarii de ajutoare acordate ilegal, respectiv fără

o decizie definitivă a Comisiei privind compatibilitatea acestora, pot fi obligați să restituie ajutorul” (au existat numeroase cazuri concrete de cereri de restituire a ajutorului).

Ce sunt ajutoarele de stat ?

Conceptul de ajutor de stat a fost interpretat de Comisie și de Curtea de Justiție într-un sens foarte larg, astfel încât el include orice ajutor public, acordat de către autoritățile centrale, precum și ajutoarele acordate de autoritățile locale sau regionale. Mai mult, ajutorul poate proveni chiar de la organisme private sau alte organisme asupra cărora statul, o instituție publică, o autoritate locală sau regională exercită o influență puternică, direct sau indirect. Forma sub care este acordat ajutorul (reduceri fiscale, garanții la împrumuturi, livrări de bunuri sau servicii în condiții preferențiale, injecții de capital în condiții discriminatorii în raport cu investițiile private) sau motivul acordării nu sunt relevante. Ceea ce contează în cazul ajutoarelor de stat sunt efectele generate de acestea asupra concurenței de pe piață.

În interpretarea Comisiei și a instanțelor comunitare, există *patru condiții cumulative* în care o măsură sau tranzacție economică în care este implicat statul poate fi considerată ca implicând ajutor de stat. Aceste condiții sunt:

- măsura să implice *utilizarea resurselor statului*;
- măsura să confere un *avantaj firmei/firmelor beneficiare*;
- măsura să fie *selectivă*;
- măsura să *distorsioneze* sau să *amenințe cu distorsionarea concurenței la nivel transfrontalier*.

Ca atare, putem concluziona că o măsură va fi considerată drept ajutor de stat în următoarele circumstanțe:

- **Implică utilizarea resurselor statului**

Conform Art. 87(1) CE, ajutorul de stat poate fi acordat “de către stat sau din resursele statului”. Rezultă că forma în care ajutorul de stat este acordat este irelevantă din punctul de vedere al controlului ajutorului de stat: ceea ce contează este efectul măsurii. De fapt, distincția între “ajutorul acordat de stat” și “ajutorul acordat din resursele statului” are rolul de a face explicit faptul că nu numai ajutorul acordat de guvernul central, ci și ajutorul acordat de autoritățile de stat regionale și locale, precum și de organismele publice și private ce acționează în numele statului intră în sfera exclusivă de control a Comisiei. În ceea ce privește

forma efectivă în care ajutorul de stat este acordat, faptul că ajutorul de stat nu se referă numai la cheltuielile directe făcute din buzunarul statului (adică subvențiile de la buget) ci și la transferurile indirecte de resurse ale statului (ceea ce atrage pierderi de venit pentru stat) ține de jurisprudența general acceptată. Într-adevăr, o pierdere de venituri din impozitare este considerată echivalentă cu consum de resurse ale statului, indiferent de nivelul, regional sau local, la care este suportată pierderea.

- **Conferă un avantaj firmei/firmelor beneficiare**

Interpretarea dată conceptului de “avantaj conferit” s-a dovedit crucială în asigurarea unei sfere largi de cuprindere pentru reglementările comunitare privind ajutorul de stat. Încă din primii ani ai aplicării reglementărilor din tratat referitoare la ajutorul de stat, Curtea Europeană de Justiție (CEJ) a definit noțiunea de ajutor de stat ca “incluzând orice măsură, indiferent de forma ei, ce reduce povara suportată în mod normal de o firmă, chiar dacă ea nu reprezintă o subvenție directă în sensul strict al termenului ci este echivalentă acesteia în virtutea naturii și efectelor ei”.

În consecință, în *Fiscal Aid Notice* Comisia doar reiterează un concept bine-cunoscut: o măsură fiscală care scutește firmele de poveri suportate în mod normal din resursele lor proprii satisface al doilea criteriu din definiția ajutorului de stat. Comisia dă și câteva exemple de măsuri fiscale care conferă un asemenea avantaj:

- Măsuri ce reduc baza fiscală (precum deduceri speciale, aranjamente de depreciere (amortizare) specială sau accelerată, includerea rezervelor în bilanțul firmei);
- Măsuri ce implică o reducere parțială sau totală a sumei datorate ca impozit (exemplu: scutirile de taxe sau creditele fiscale);
- Amânarea, anularea sau chiar reeșalonarea în mod excepțional a datoriilor față de buget.

Mai mult, chiar și măsurile fiscale care nu echivalează în ultimă instanță cu o pierdere de venit pentru stat, precum amânările de plăți fiscale și la bugetul asigurărilor sociale, intră de asemenea în categoria ajutorului de stat în măsura în care facilitățile de acest tip conferă firmelor beneficiare un avantaj prin aceea că le permite să utilizeze sume de bani care nu s-ar afla altfel la dispoziția lor.

- **Este selectivă**

Art. 87(1) CE se aplică doar măsurilor care au o natură selectivă, adică acelor care “favorizează anumite activități sau producerea anumitor bunuri”. Aplicarea criteriului

selectivității atrage după sine trasarea unei distincții între măsurile cu aplicabilitate generală, cu alte cuvinte acele măsuri care se aplică tuturor firmelor și sectoarelor fără deosebire, și măsurile care generează avantaje doar pentru anumite firme sau sectoare. Nu de puține ori, totuși, este extrem de dificil să trasezi o graniță clară între măsurile de sprijin generale și cele selective. Măsurile fiscale sunt în plus dificil de evaluat pe baza acestui criteriu și din cauza faptului că dreptul comunitar consideră că selectivitatea anumitor măsuri fiscale poate fi totuși justificată prin “natura sau schema generală a sistemului” (asemenea măsuri nefiind acoperite de reglementările UE privitoare la ajutorul de stat).

Putem spune fără teama de a greși că, până la momentul actual, distincția între măsurile de sprijin generale și selective rămâne mai degrabă neclară în jurisprudență și în dreptul comunitar al ajutorului de stat. *Fiscal Aid Notice* nu aduce prea multă lumină în ceea ce privește selectivitatea măsurilor fiscale. Comentatorii au propus diverse metode pentru a deosebi măsurile fiscale generale de cele selective, totuși o analiză detaliată a acestui concept iese, credem, din sfera studiului nostru. Cu toate acestea, este adevărat că atât Comisia cât și instanțele comunitare au tendința de a atribui selectivitate unei măsuri ori de câte ori nu poate fi dovedit că ea este, dimpotrivă, generală sau justificată de natura sistemului.

- **Afectează relațiile comerciale dintre statele membre**

Intervențiile care implică ajutor de stat duc la afectarea relațiilor comerciale dintre statele membre și la distorsionarea concurenței. Cele două condiții sunt organic dependente, deoarece, dacă acordarea unui ajutor duce la întărirea poziției unui întreprinzător în raport cu alți întreprinzători care acționează în spațiul comunitar, cei care nu au beneficiat de ajutor sunt discriminați și afectați în mod negativ.

Procedura

Comisia are obligația să vegheze asupra modului în care sunt respectate reglementările în domeniul concurenței. Ea poate acționa din proprie inițiativă, în urma unei plângeri făcute de un stat membru, în urma unei notificări a acordurilor realizate de către diferite firme sau urmare a notificării ajutorului de stat. Comisia dispune de însemnate puteri de investigare; ea poate efectua controale la nivelul firmelor fără a le preveni în prealabil și poate solicita consultarea materialelor necesare.

Deoarece Comisia trebuie să se asigure de faptul că nu sunt acordate decât acele ajutoare ce pot fi considerate compatibile cu piața unică, **Articolul 88 (fost 93)** fixează *procedura* și prevede că statele membre au obligația să informeze, în timp util, Comisia asupra proiectelor care tind/intenționează să instituie un ajutor nou sau să modifice un ajutor existent. Acest lucru se traduce în mod concret prin notificarea prealabilă a proiectului.

Comisia poate autoriza ajutorul, poate cere modificarea sau respingerea acestuia. În cazul în care Comisia consideră că un anumit tip de ajutor nu este compatibil cu piața comună și nici cu excepțiile acceptate, acesta cere statului membru să transmită observațiile sale privind această măsură în cel mult o lună. Dacă justificările respective nu sunt convingătoare, Comisia poate decide modificarea sau eliminarea ajutorului de stat respectiv, într-o perioadă determinată (de regulă, două luni). În cazul în care statul membru nu se conformează deciziei până la termenul stabilit, Comisia sau oricare alt stat membru afectat pot aduce cazul în fața CEJ. În același timp, și statul membru vizat poate recurge la CEJ sau la Consiliul UE (dacă acesta nu se pronunță în termen de trei luni, formularea deciziei rămâne în sarcina Comisiei). Consiliul, cu unanimitate, poate decide că un ajutor instituit sau care urmează a fi instituit este compatibil cu piața comună, în cazul în care circumstanțe excepționale justifică o asemenea decizie. Într-o asemenea situație, toate procedurile desfășurate până în momentul respectiv vor fi suspendate.

Consiliul, cu majoritate calificată, pe baza propunerilor Comisiei și după consultarea Parlamentului European, poate adopta regulamentele necesare pentru aplicarea articolelor de mai sus (**Art.89 – fostul Art.94**). Astfel, prin **Regulamentul nr.994/98/CE**, Comisia poate excepta anumite tipuri de ajutoare de stat, de tip orizontal, de la obligația notificării, respectiv:ajutoarele pentru IMM-uri, pentru cercetare-dezvoltare, protecția mediului, ocuparea forței de muncă și formare profesională, ajutoare regionale în conformitate cu harta ajutoarelor regionale aprobată de Comisie, iar prin **Regulamentul nr.659/1999/CE** a clarificat și consolidat regulile de procedură privind ajutorul de stat.

Regulamentul 994/98/CE privind aplicarea Art.87 și 88 ale Tratatului UE privind unele categorii de ajutoare de stat orizontale, instituie dreptul Comisiei de a emite regulamente de exceptare pe categorii, privind anumite tipuri de ajutoare. Aceste regulamente vor trebui să specifice pentru fiecare categorie scopul lor, beneficiarii, pragurile valorice, condițiile privind cumulul și modalitățile de control. De asemenea, Comisia poate decide că în cazul anumitor ajutoare care nu depășesc un anumit plafon, notificarea către Comisie nu mai este necesară (regula „*de minimis*”). În plus, regulamentul conține prevederi privind transparența și

controlul ajutoarelor, durata de validitate și modul de modificare a regulamentelor emise de Comisie.

B. Întreprinderile publice și liberalizarea pieței

În ceea ce privește întreprinderile publice și firmele cărora statul le acordă drepturi speciale sau exclusive, articolul 86 paragraful 1 (fostul articol 90, paragraful 1) al tratatului interzice statelor membre să stabilească sau să mențină măsuri contrare reglementărilor stabilite prin tratat, respectiv cele privind concurența.

Paragraful al doilea al acestui articol permite anumite derogări de la regulile prevăzute în tratat. Astfel, se prevede faptul că întreprinderile însărcinate cu gestionarea serviciilor de interes economic general sau care prezintă caracteristicile unui monopol fiscal, se supun regulilor de concurență, în măsura în care aplicarea acestor reguli nu împiedică îndeplinirea în drept și în fapt a misiunii particulare care le-a fost atribuită. Această dispoziție are drept scop asigurarea unui compromis între interesele statelor membre, de a utiliza anumite firme ca instrument de politică economică sau fiscală și interesul Comunității de a fi respectate reglementările din domeniul concurenței și preservarea pieței interne.

Pentru a fi evitate monopolurile care exploatează rețele care asigură servicii publice, respectiv servicii de bază, de care beneficiază populația aflată pe teritoriul unui stat membru sau pe o parte a acestuia, Comisia a promovat o politică de liberalizare, care a atins următoarele sectoare:

- A. producția și distribuția de gaze și electricitate,
- B. telecomunicații,
- C. servicii poștale și
- D. transporturile.

În ceea ce privește întreprinderile publice, politica de liberalizare a Comisiei se bazează pe Art.86 paragraful 3 (ex-articolul 90, paragraful 3) și 222 (fost 295) ale Tratatului, care o autorizează pe aceasta să adreseze, atunci când este nevoie, directive sau decizii corespunzătoare statelor membre, fără a aduce prejudicii regimului proprietății din statele membre. Drepturile speciale sau exclusive acordate anumitor firme sunt menționate în Art.37 (fost 31), alineatele 1 și 2, care fac trimitere la monopolurile naționale care prezintă caracter comercial, iar în cazul serviciilor publice referirile sunt conținute în articolele (16), 36 (30), 56(46) și 90(86) paragraful 2.

În principiu, Tratatul nu prevede un regim special pentru întreprinderile publice, ele fiind obligate, ca orice firmă, să respecte regulile privind concurența (Art. 90, par.1). Cu toate acestea, caracteristicile particulare ale relațiilor care se stabilesc între guvern și ajutoarele de stat acordate întreprinderilor publice impune tratarea acestora cu deosebită atenție. O schimbare de fond în atitudinea Comisiei s-a produs în anii 80, odată cu adoptarea „*Directivei privind transparența relațiilor financiare dintre întreprinderile publice și Guvern*”, cunoscută și sub denumirea de „*Directiva Transparenței*” (Jurnalul Oficial, 1980, L195). Acestea i s-au adăugat modificările și completările din 1993, care au urmărit creșterea gradului de transparență, solicitând statelor membre să transmită anual Comisiei rapoarte privind întreprinderile publice din sectorul industrial, în cazul în care cifra de afaceri a acestora depășește 250 milioane euro.

Drepturile speciale sau exclusive reprezintă restricții ale numărului de operatori autorizați să exercite o anumită activitate economică, acest drept putând fi asigurat numai anumitor operatori (drepturi speciale) sau unuia singur (drept exclusiv sau de monopol), fie că acestea sunt întreprinderi publice sau private. Articolul 37 (fost 31) al Tratatului menționează faptul că monopolurile naționale trebuie reorganizate progresiv astfel încât să fie evitate discriminările între statele membre. Aceste reorganizări trebuiau finalizate până la finele unei perioade de tranziție (depășită în cazul statelor membre fondatoare), negociată și menționată pentru fiecare nou stat membru (în cazul extinderilor succesive). Conform Articolului 90 (86), drepturile speciale sau exclusive nu pot contraveni reglementărilor Tratatului, privind asigurarea celor patru libertăți (mărfuri, persoane, servicii și capital) și a regulilor privind concurența. Excepția menționată de Tratat se referă numai la întreprinderile responsabile cu gestionarea unui monopol fiscal și a celor responsabile cu administrarea serviciilor de interes economic general. În cele două situații, drepturile pot fi menținute chiar dacă contravin Tratatului, condiția fiind ca excepția să fie dictată de cerințele unei sarcini particulare atribuite acestora și să nu afecteze schimburile comerciale într-o măsură care să contravină intereselor Comunității.

Serviciile publice, cunoscute și sub denumirea de servicii de interes public sau utilități publice, reprezintă activități economice de interes general, înființate de autoritățile publice și funcționând sub responsabilitatea acestora, chiar dacă gestionarea lor este delegată unui operator public sau privat, separat de funcția administrativă. Conceptul se aplică serviciilor de „*rețea*”, respectiv celor care țin de domeniul furnizării de energie electrică, gaze, apă, transport public, serviciilor poștale și telecomunicațiilor. Acest domeniu a rămas multă vreme

în afara preocupărilor Comisiei, deoarece nu se dorea ca intervenția acesteia în acest domeniu să fie considerată ca o încălcare a principiului neutralității în ceea ce privește proprietatea publică și nici să genereze conflicte cu statele membre, care priveau serviciile publice ca o chestiune de administrare internă.

Cu toate acestea, realizarea liberei circulații a bunurilor și serviciilor a ridicat problema barierei netarifare, generate de existența drepturilor speciale și exclusive, acordate de statele membre propriilor întreprinderi din domeniul serviciilor publice. Ca atare, la începutul anilor 90, Comisia a demarat procesul de reducere sistematică a drepturilor speciale și exclusive.

Deciziile britanice în domeniul liberalizării serviciilor publice au reprezentat o experiență extrem de utilă pentru abordarea Comisiei. În UK, programul de liberalizare a luat forma strategiei de privatizare, deși este important de subliniat faptul că liberalizarea nu implică în mod necesar și modificarea formei de proprietate. Privatizarea reprezintă doar o modalitate de a injecta capital în economie, modalitate care adesea este mult mai legată de motive ideologice decât economice. Administrația Thatcher a anilor 80 a promovat liberalizarea și dereglementarea, urmărind liberalizarea majorității utilităților publice. După o anumită perioadă de timp, guvernul britanic a reușit să privatizeze cele mai multe utilități publice, printre care British Telecommunications și British Gas.

Cu toate acestea, privatizarea a ajuns de cele mai multe ori să reprezinte un scop în sine, astfel încât, în ciuda privatizărilor, monopolurile s-au menținut, transformându-se doar din publice în private. Ca atare, scopul urmărit în continuare a fost să se introducă concurența în noua piață privată a utilităților. Astfel, au fost create noi organisme, menite să supravegheze piața, precum OFTEL (Oficiul Telecomunicațiilor), OFGAS (Oficiul Furnizorilor de Gaze) și OFWAT (Oficiul Serviciilor de Distribuție a Apei).

Un număr de diferite instrumente au fost adoptate cu scopul de a contribui la liberalizarea acestei piețe. În acest sens, poate fi menționată Directiva 96/19/CE, care fixează termenul de 1 ianuarie 1998 ca dată de intrare în vigoare a liberei concurențe pe piața telecomunicațiilor sau Directiva 97/67/CE, privind liberalizarea serviciilor poștale, în limitele asigurării unui nivel minim de servicii în beneficiul utilizatorilor (sub termenul de serviciu universal) și a rezervării anumitor activități pentru unul sau mai mulți operatori (servicii rezervate).

VI. Reforma politicii în domeniul concurenței

Politica în domeniul concurenței, ale cărei obiective și proceduri au rămas în linii mari nemodificate de la începutul procesului de integrare, se află acum în proces de modernizare și descentralizare. În prezent sunt în curs două reforme:

- O reformă în **domeniul reglementărilor antitrust** – respectiv a regulilor privind acordurile dintre întreprinderi, care presupune modificarea radicală a faimosului Regulament 17/62, privind aplicarea Articolelor 81 și 82;
- O reformă în **domeniul „concentrărilor”**, care privește modificarea Regulamentului privind concentrările economice.

Modernizarea Reglementării 17

Reglementarea 17, care are deja o vechime de 40 de ani, a suferit mai multe modificări prin adoptarea **Regulamentului 1/2003**¹⁷, respectiv:

- a) pentru prima dată în istoria UE, sunt împuternicite autoritățile naționale, inclusiv tribunalele naționale, să aplice exceptările conforme cu Art.81(3) împreună cu interdicțiile prevăzute de Art.81(1) și 82. Acordarea exceptărilor a reprezentat întotdeauna o prerogativă a Comisiei.
- b) Pentru prima oară, autoritățile naționale au obligația să aplice legislația comunitară în locul celei naționale ori de câte ori comerțul frontalier este afectat;
- c) Pentru prima dată, autoritățile naționale au obligația să consulte Comisia înainte de a lua orice decizie;
- d) Pentru prima dată, tribunalele naționale trebuie să înainteze Comisiei copii după decizii;
- e) Comisia va avea dreptul să apară în fața tribunalelor naționale;
- f) Cei 40 de ani de „notificări prelabile” vor lua sfârșit. Acest lucru va asigura:
 - a. pe de o parte, **descentralizarea** sistemului, prin înlocuirea principiului „autorizării prelabile” a înțelegerilor, cu cel al „exceptărilor legale”, în cazul în care acestea sunt conforme cu reglementările Tratatului (Art.81), ceea ce va da dreptul autorităților din domeniul concurenței din țările membre să decidă în cazul exceptărilor (Art.81/3);
 - b. pe de altă parte, va asigura o **aplicare uniformă a reglementărilor** comunitare, deoarece Comisia își va conserva puteri de decizie importante, precum exceptările pe categorii, deciziile individuale, formularea de linii directoare, vor fi întărite capacitățile acesteia de inspectare și se va urmări

¹⁷ Vezi Council Regulation (EC) No 1/2003 on the implementation of the rules on competition laid down in articles 81 and 82 of the Treaty, OJ of EC, 16.12.2002

realizarea unei cooperări sistematice dintre autoritățile naționale și Comisie.

Reforma Regulamentului privind concentrările

Obiectivul modificărilor propuse în legătură cu acest nou Regulament vizează creșterea transparenței procesului de decizie. În acest scop, reforma – propusă în vara anului 2000 într-un raport al Consiliului și apoi, lansată oficial prin publicarea Cărții Verzi, în decembrie 2001, prevede un ansamblu de măsuri, printre care, se detașează prin importanță:

- vor fi ameliorate criteriile de apreciere a operațiunilor de concentrare, prin ameliorarea *testului dominanței*. Noul test va permite mai buna analiză a efectelor concentrărilor, efecte care scăpaseră testului anterior. Astfel, efectele create de o concentrare vor putea fi considerate de o manieră favorabilă atunci când efectele pozitive vor depăși consecințele potențial negative ale operației. Urmare a analizelor tot mai complexe pe care le vor solicita testările respective, Comisia va întări de o manieră semnificativă expertiza economică, completând structura personalului cu un „economist șef al concurenței” la cel mai înalt nivel, care, susținut de o echipă de economiști industriali, va întreprinde anchetele respective.
- Sunt propuse unele măsuri pentru a oferi părților notificante garanția că argumentele și angajamentele lor, prezentate pentru a răspunde obiecțiilor Comisiei, vor fi luate în considerare. Astfel, în plan intern, sistemul „checks and balances” va fi considerabil întărit, atât datorită unei expertize economice superioare cât și datorită unui sistem de „*passage sur le grill*” pentru toate anchetele în faza a II-a.

Redistribuirea competențelor între Comisie și statele membre va trebui clarificată, astfel încât să se realizeze în cel mai precoce stadiu al operațiunii, în strânsă colaborare cu părțile.

- Asigurarea unui control jurisdicțional mai eficace și mai rapid, care să se sprijine pe întărirea resurselor Tribunalului de Primă Instanță și Curții de Justiție.

În decembrie 2002, Comisia a adoptat un pachet de reforme menite să contribuie la procesul de reformă a legislației în domeniul concentrărilor. Reforma va aduce în prim planul atenției analiza economică a fenomenului, va întări sistemul de verificare și control, precum și dreptul

părților implicate în concentrare de a fi ascultate pe parcursul investigațiilor¹⁸. De asemenea, reforma propune adoptarea unui nou regulament, conform căruia va exista obligația de a fi consultat atât Consiliul de Miniștri cât și Parlamentul European. Consiliul va discuta noul regulament pe parcursul anului 2003, noile reglementări procedurale urmând a intra în vigoare la 1 mai 2004.

Către o ordine globală în domeniul concurenței ?

Desigur, politica comunitară în domeniul concurenței are în vedere, în primul rând, asigurarea unui cadru adecvat manifestării libere a concurenței în cadrul UE. Sfera de acțiune a companiilor multinaționale transformă însă problema competiției într-una globală. În plus, fenomenul în creștere al globalizării face ca o serie de reglementări comunitare din domeniul concurenței să intre oarecum în contradicție cu imperativul asigurării competitivității companiilor europene în raport cu cele din alte zone ale lumii.

În decembrie 1996, în cadrul Consiliului Ministerial al OMC de la Doha, era creat un grup de lucru care își propunea să studieze interacțiunile existente între politicile comerciale și cele din domeniul concurenței¹⁹. Peste 6 ani de zile, concluziile acestui grup de lucru, privind necesitatea unei politici internaționale în domeniul concurenței, erau extrem de elocvente: „Problema nu este *dacă* un acord privind politica în domeniul concurenței trebuie sau nu negociat în cadrul OMC, ci doar *cum*, și mai ales, *cât de coerent* va fi cadrul în care acest lucru va fi realizat”²⁰.

Elementele potențiale pe care ar trebui să le includă un Acord Multilateral în domeniul Concurenței (AMC), așa cum au fost ele identificate în cadrul Declarației de la Doha sunt²¹:

- Definirea clară a conceptului de concurență;
- Aplicarea unor principii de bază: transparență, nediscriminare, corectitudine;
- Problematika trans-frontalieră: export, import, carteluri, concentrări și achiziții;
- Tratamente special și diferențiat: necesitatea abordării flexibile, excepții și exceptări;

¹⁸ Vezi Commission adopts comprehensive reform of EU merger control, Press Release, IP/02/1856 din 11/12/2002

¹⁹ Evident, nu era pentru prima dată când subiectul făcea obiectul discuțiilor în cadrul OMC/GATT. Trebuie amintit faptul că încă din 1948, în Carta de la Havana privind crearea unei Organizații Internaționale a Comerțului (OIC), era inclus și un capitol privind Practicile Restrictive în domeniul afacerilor, menit să prevină acele comportamente care ar fi putut restrânge concurența și afecta în mod negativ comerțul internațional.

²⁰ Report of Working Group on Trade and Competition policy to the WTO General Council, 2002

²¹ Pradeep Mehta, Multilateral Competition Agreement. Looking ahead to Cancun, WTO, Symposium on Trade and Competition Policy, 22.02.2003, p.1

- Interesul public – rațiunea existenței excepțiilor și exceptărilor;
- Asistență tehnică, sprijin acordat țărilor în curs de dezvoltare pentru întărirea instituțiilor din domeniul concurenței.

Poziția UE privind un posibil AMC este că acesta „nu trebuie să impună armonizarea legislațiilor naționale privind concurența și că trebuie să fie pe deplin compatibil cu diferitele regimurile naționale existente și viitoare”²².

În cazul în care în septembrie 2003, în cadrul Conferinței Ministeriale a OMC, care se va desfășura la Cancun (Mexic), se va lua decizia de lansare a negocierilor în acest domeniu, armonizarea diferitelor interese naționale nu va fi ușor de realizat. Cu toate acestea, semne de optimism pot fi întrezărite, de vreme ce un prim pas a fost deja realizat, prin semnarea, în 1997, a Acordului privind telecomunicațiile (acord prin care, cele 69 de țări semnatare se obligă să respecte reglementări asemănătoare celor incluse în Articolele 82 și 86 ale Tratatului CE).

B. POLITICA ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI ÎN ROMANIA

²² Idem, p.4

1. Bazele politicii concurenței în România

« Politica în domeniul concurenței », al șaselea capitol al negocierilor pentru aderarea la Uniunea Europeană deschise formal pentru România la 15 februarie 2000, a impus exigențe suplimentare față de celelalte capitole cărora li s-au aplicat ca un șablon „Criteriile de la Copenhaga”. Acquis-ul pentru Capitolul 6 constituie “nucleul dur” al Pieței Interne, acesta fiind singurul capitol la care aplicarea efectivă a acquis-ului trebuie realizată cu mult înainte de data aderării.

Politica în domeniul concurenței reprezintă – prin cele două componente ale sale: cea cunoscută în limbajul de specialitate ca „anti-trust” și ajutorul de stat - un barometru al funcționării pieței, o componentă de bază a economiei de piață funcționale. Deși acest capitol nu face o trimitere directă la indicatori macroeconomici, politica promovată se manifestă prin disciplina, comportamentul actorilor economici prezenți pe piață. Succesul politicii în domeniul concurenței se reflectă în existența unei solide culturi a concurenței exprimată la nivelul operatorilor economici prin respectarea regulilor jocului prevăzute de legislația în domeniu.

Pentru a ilustra stadiul atins de România în crearea unui mediu concurențial care să facă față presiunilor pieței interne în momentul aderării, respectiv aplicării directe a acquis-ului comunitar, vom utiliza ca referință criteriile de la Copenhaga, aprecierile Comisiei Europene incluse în Rapoartele privind progresele înregistrate de România în vederea aderării pentru anii 1999-2002, iar pentru a evidenția pașii pe care România îi mai are de parcurs până în momentul aderării vom utiliza informațiile furnizate de Harta de parcurs elaborată de Comisia Europeană pentru România (Road Map) și de Parteneriatul pentru aderare revizuit pentru anul 2003.

Principiile de bază ale politicii concurenței în toate țările candidate, inclusiv în România au fost statuate prin Acordurile Europene de Asociere. **Acordul European instituind o Asociere între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte** consacră prevederile referitoare la politica concurenței în **Capitolul II – “Concurența și alte prevederi cu caracter economic”** precum și în articole incluse în capitole conexe.

Spre deosebire de cea mai mare parte a acquis-ului comunitar, pentru care Acordul European de Asociere prevede necesitatea de a acționa în direcția armonizării graduale a legislației,

prevederile referitoare la politica concurenței reprezintă obligații ferme, cu trimiteri explicite la articolele corespunzătoare din Tratatul Uniunii Europene: art. 81 (interzicerea înțelegerilor dintre agenții economici), art. 82 (interzicerea abuzului de poziție dominantă) și art. 87 (interzicerea ajutoarelor de stat).

Prin Acordul European, România își asumă ca angajamente:

- “să ajusteze progresiv orice monopol de stat cu caracter comercial astfel încât să se asigure că, până la sfârșitul celui de-al cincilea an de la intrarea în vigoare a acordului, nu va mai exista nici o discriminare între cetățenii României și ai statelor membre, referitoare la condițiile în care mărfurile se achiziționează și se comercializează” (art.33).
- să interzică orice acord între întreprinderi, decizii ale asociațiilor de întreprinderi și practici concertate între întreprinderi având ca obiect sau efect prevenirea, restricționarea sau distorsionarea concurenței (art. 64 (1) (i));
- să interzică abuzul din partea uneia sau mai multor întreprinderi de a avea o poziție dominantă, pe teritoriul României sau al Comunității, în ansamblu, sau pe o parte substanțială a acestuia (art. 64(1)(ii));
- să interzică orice ajutor public care distorsionează concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau a producției unor anumite mărfuri”(art. 64(1)(iii));
- să aplice “în privința întreprinderilor publice și a întreprinderilor cărora le-au fost acordate drepturi speciale sau exclusive, începând cu cel de-al treilea an de la data intrării în vigoare a acordului, principiile Tratatului de instituire a Comunității Economice Europene, îndeosebi art. 90 și principiile Documentului final din aprilie 1990 al reuniunii de la Bonn a Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (în special prevederile referitoare la libertatea de decizie a antreprenorilor)” (art.66), adică să se asigure că aceste întreprinderi funcționează fără să distorsioneze concurența și că nu se introduc discriminări între operatorii români și cei comunitari.

Politica comunitară a concurenței are o relevanță directă pentru statele candidate încă înainte de aderarea lor și independent de producerea acestui eveniment, obligațiile asumate în acest domeniu având dublu caracter de noutate: se referă la instrumente necunoscute economiilor

cu planificare centralizată și reprezintă primele angajamente contractuale internaționale ale țărilor asociate.²³

Astfel, pentru îndeplinirea obligațiilor care decurg din art. 64 s-a avut în vedere *elaborarea unor reguli și criterii compatibile cu dispozițiile similare ale Tratatului de constituire a Comunității Europene, crearea unui cadru legislativ corespunzător și a cadrului instituțional de aplicare.*

În România, neexistând o legislație specifică înainte de 1989, preluarea acquis-ului comunitar în domeniul concurenței și ajutorului de stat a început odată cu elaborarea legilor cadru: Legea concurenței nr. 21/1996 (MO nr. 88/30.04.1996) care a intrat în vigoare la 1.02.1997 și Legea nr. 143/1999 privind ajutorul de stat (MO nr. 370/3.08.1999) care a intrat în vigoare la 1.01.2000 și a continuat prin elaborarea legislației secundare.

Deși este adevărat că la nivelul piețelor alocarea resurselor se realizează în mod normal mult mai bine decât o pot face organismele de reglementare publică, condiții de disciplină a pieței nu pot fi stabilite automat, rolul autorității de concurență fiind acela de a asigura că piețele rămân competitive.

Aplicarea efectivă și eficientă a politicii concurenței impunea **crearea autorității autonome de concurență: Consiliul Concurenței** abilitat prin art. 17(1) din Legea concurenței nr. 21/1996 să elaboreze legislația secundară necesară și să aplice prevederile legale în sensul protejării, menținerii și stimulării concurenței și a unui mediu concurențial normal. Prin aceeași Lege (art. 34(1)) a fost creat și un al doilea organism cu atribuții în domeniul aplicării politicii concurenței și ajutorului de stat: Oficiul Concurenței – organ de specialitate al Guvernului, în structura Ministerului Finanțelor Publice.

2. Situația prezent

2.1. Evoluții în domeniul antitrust

Astăzi este recunoscut la nivel mondial „rolul esențial al politicii concurenței în asigurarea unei liberalizări economice care să permită piețelor să se dezvolte spre o concurență liberă și corectă”, fapt subliniat în nenumărate rânduri și de Comisarul european responsabil cu

²³ Dragoș Negrescu, Gheorghe Oprescu, “Politica de protecție a concurenței și acquis-ul comunitar”, în “Profil: Concurența” nr.3-4, noiembrie 2000

politica în domeniul concurenței, Mario Monti.

Rolul politicii concurenței este cu atât mai evident cu cât, prin instrumentele sale se are în vedere reducerea potențialului de distorsionare a pieței de către marile întreprinderi de stat și/sau de către succesoarele lor rezultate din privatizare.

Elementele necesare funcționării corecte a piețelor în România și-au găsit expresia în prevederile Legii concurenței nr.21/1996 care are ca scop protejarea, menținerea și stimularea concurenței în folosul consumatorilor, vizând crearea condițiilor pentru evaluarea comportamentului agenților economici pe baza unor principii unitare.

Legea concurenței reglementează:

- înțelegerile și practicile concertate (art.5, corespunzător art.81 din Tratatul de la Amsterdam);
- abuzul de poziție dominantă (art.6, corespunzător art.82 din Tratatul de la Amsterdam);
- controlul concentrărilor economice (art. 11 – 16, control care este conceput după modelul Regulamentului nr. 4064/1989 al Consiliului Comunităților Europene).

Pe scurt, sunt interzise orice înțelegeri între agenții economici și practici concertate care au ca obiect sau pot avea ca efect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței pe piața României sau pe o parte a acesteia.

Prin Lege se prevede și posibilitatea acordării de exceptări individuale sau în bloc a unor practici comerciale restrictive prin compararea avantajelor aduse interesului general și a dezavantajelor pe care le pot cauza astfel de practici.

Deținerea unei poziții dominante pe piața românească nu este interzisă. Agenții economici intră sub incidența legii în măsura în care abuzează de poziția lor dominantă prin recurgerea la fapte anticoncurențiale care afectează comerțul sau prejudiciază consumatorii.

Concentrările economice realizate prin acte juridice prin care se realizează transferul proprietății sau al folosinței asupra bunurilor, drepturilor și obligațiilor unui agent economic prin fuziune sau prin dobândirea direct sau indirect a controlului asupra unuia sau mai multor agenți economici, sunt interzise dacă crează sau întăresc o poziție dominantă care prin exploatarea de o maniera abuzivă conduce sau ar putea conduce la restrângerea sau denaturarea semnificativă a concurenței.

Concentrările economice pot fi admise dacă în urma analizei realizate pe baza criteriilor stabilite prin Lege și prin regulamentul specific se apreciază că sunt compatibile cu un climat concurențial normal, iar agenții economici implicați dovedesc că sunt îndeplinite cumulativ o serie de condiții vizând creșterea eficienței economice și a competitivității la export, asigurarea de avantaje pentru consumatori prin prețuri reale mai reduse.

Legea Concurenței prevede sancțiuni care au ca scop descurajarea recurgerii la practici anticoncurențiale de către actorii de pe piață.

Pentru aplicarea acestei legi și ținând cont de acquis-ul comunitar în materie de concurență, Consiliul Concurenței a adoptat la 28 februarie 1997 un set de Regulamente și Instrucțiuni, aplicabile, începând cu data de 6 martie 1997:

- **Regulamentul privind autorizarea concentrărilor economice**, în care au fost preluate prevederile Regulamentelor nr. 4064/1989 privind controlul fuzionărilor și 3384/1994 privind notificarea concentrărilor.
- **Regulamentul pentru aplicarea prevederilor art. 5 și 6 din Legea Concurenței privind practicile anticoncurențiale**, în care au fost preluate prevederi din Regulamentul nr. 17/1962 privind aplicarea art.85 și art.86 și Regulamentul nr. 3385/1994 privind forma, conținutul și alte detalii referitoare la modul de notificare către Comisie conform Regulamentului nr. 17/1962.
- **Regulamentul privind acordarea exceptării pe categorii de înțelegeri, decizii de asociere ori practici concertate de la interdicția prevăzută la art. 5 (1) din Legea concurenței nr. 21/1996** prin care erau stabilite categoriile de înțelegeri exceptate:
 - Acorduri pentru distribuție exclusivă (armonizare cu Regulamentul nr. 1983/1983 privind exceptarea pe categorii a înțelegerilor de distribuție exclusivă);
 - Acorduri pentru cumpărare exclusivă (armonizare cu Regulamentul nr. 1984/1983 privind exceptarea pe categorii a înțelegerilor de cumpărare exclusivă);
 - Acorduri de cercetare-dezvoltare (armonizare cu Regulamentul nr. 2821/1971 și nr. 418/1985 privind exceptarea unor categorii de înțelegeri de cercetare-dezvoltare);
 - Acorduri de specializare (armonizare cu Regulamentul nr. 2821/1971 și nr. 417/1985 privind exceptarea unor categorii de înțelegeri de specializare);

- Acorduri pentru transfer de tehnologie și/sau know-how (armonizare cu Regulamentul nr. 2353/1996 privind exceptarea pe categorii a unor înțelegeri de licențiere a transferului de tehnologie);

- Acorduri de franciză (armonizare cu Regulamentul nr. 4087/1988 privind exceptarea unor categorii de înțelegeri de franciză);

- Acorduri de distribuție, service și piese de schimb în perioada de garanție și postgaranție, pentru autovehicule (armonizare cu Regulamentul nr. 1475/1995 privind exceptarea unor categorii de înțelegeri de distribuție a autovehiculelor și a prestării serviciilor aferente);

- Acorduri în domeniul asigurărilor (Regulamentul nr. 1534/1991 și Regulamentul nr. 3932/1992 privind acordarea exceptării unor categorii de înțelegeri în domeniul asigurărilor).

- Instrucțiuni cu privire la definirea pieței relevante în scopul stabilirii părții substanțiale de piață
- Instrucțiuni cu privire la calculul cifrei de afaceri în cazurile de comportament anticoncurențial prevăzute la art. 5 și 6 din Legea Concurenței și cazurile de concentrare economică.

Evoluția acquis-ului comunitar și a condițiilor concrete de pe piața românească manifestate prin maturizarea comportamentului actorilor economici au impus amendarea reglementărilor atât în ceea ce privește reglementarea concentrărilor economice cât și în privința reglementării restricțiilor verticale, a acordurilor de specializare, a acordurilor de cercetare – dezvoltare și a celor de cooperare orizontală.

Amendarea Regulamentului privind autorizarea concentrărilor economice

Prin adoptarea **noului Regulament privind autorizarea concentrărilor economice (MO nr. 591 bis/9.08.2002)**, care a intrat în vigoare la data publicării, s-a avut în vedere atât preluarea acquis-ului în materie de concentrări cât și valorificarea experienței acumulate de Consiliul Concurenței după 5 ani de control al concentrărilor economice.

Regulamentul cuprinde precizări menite să clarifice atât obligațiile Consiliului Concurenței cât și pe cele care revin părților implicate într-o operațiune de concentrare economică:

- termenul în care o operațiune de concentrare economică trebuie să fie notificată Consiliului Concurenței, fiind precizat momentul din care începe să curgă termenul de notificare. Notificarea trebuie depusă la Consiliul Concurenței în termen de 30 de zile de la data semnării

actului juridic în baza căruia se realizează concentrarea, iar în termen de 7 zile, părțile implicate au obligația să informeze Consiliul Concurenței cu privire la operațiunea care urmează să fie notificată.

- procedura care trebuie urmată pentru obținerea permisiunii de prezentare a unei notificări în forma simplificată.

- termenul în care Consiliul Concurenței poate solicita completarea unei notificări incomplete, respectiv 20 de zile de la data înregistrării notificării;

- sunt enumerate, exemplificativ, măsurile ireversibile care nu pot fi luate de către părțile implicate într-o operațiune de concentrare economică înainte de obținerea autorizării Consiliului Concurenței.

Pentru asigurarea armonizării complete cu acquis-ul comunitar în acest domeniu și pentru aplicarea în România a unor mecanisme similare celor din Uniunea Europeană, Consiliul Concurenței are în vedere:

- adoptarea unor Instrucțiuni privind remediile care se solicită în cazul autorizării condiționate a unor concentrări economice (sfârșitul anului 2003);

- completarea Regulamentului Consiliului Concurenței privind autorizarea concentrărilor economice cu prevederile privind procedura simplificată de analiză a concentrărilor economice (până la sfârșitul anului 2004) precum și urmărirea și adaptarea la noua politică comunitară privind autorizarea operațiunilor de concentrare economică.

Reglementarea restricțiilor verticale, a acordurilor de specializare, a acordurilor de cercetare – dezvoltare și a acordurilor de cooperare orizontală

După cinci ani de aplicare a “Regulamentului privind acordarea exceptării pe categorii de înțelegeri, decizii ori practici concertate, de la interdicția prevăzută la art.5 alin. (1) din Legea concurenței nr. 21/1996”, s-a simțit nevoia unei îmbunătățiri a clarității și transparenței reglementărilor cu privire la aplicabilitatea art. 5 din Legea concurenței.

În scopul unei abordări cu accent pe evaluarea economică, pentru asigurarea unei protecții mai eficiente a concurenței și pentru o mai mare siguranță juridică a agenților economici, s-a impus adoptarea de către Consiliul Concurenței a unor noi reglementări :

<i>Legislația românească</i>	<i>Acquis-ul comunitar preluat</i>
Regulamentul de aplicare a articolului 5 alin (2) din Legea concurenței nr. 21/1996 în cazul înțelegerilor verticale	Regulamentul Comisiei (CE) nr.2790/1999 din 22 decembrie 1999 privind aplicarea art.81(3) din Tratat în cazul restricțiilor verticale și practicilor concertate, OJ L 336, 29.12.1999; Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1215/1999 din 10 iunie 1999 care amendează Regulamentul Consiliului nr.19/65/CEE din 2.03.1965, OJ L 148 15.06.1999; Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1216/1999 din 10 iunie 1999 care amendează Regulamentul nr. 17/1962 primul regulament pentru implementarea articolelor 81 și 82 din Tratatul de la Amsterdam, OJ L 148 15.06.1999.
Instrucțiuni privind aplicarea articolului 5 din Legea concurenței nr. 21/1996 în cazul restricțiilor verticale	Instrucțiunile comunitare privind înțelegerile verticale, OJ C 291/01, 13.10.2000
Regulamentul privind exceptarea acordurilor de specializare încheiate între firme concurente de la interdicția prevăzută la articolul 5 alin (1) din Legea concurenței nr. 21/1996	Regulamentul Comisiei (CE) nr. 2658/ 2000 din 29 noiembrie 2000 privind aplicarea articolului 81, paragraful 3 din tratat categoriilor de acorduri de specializare, OJ L 304, 05.12.2000
Regulamentul privind exceptarea acordurilor de cercetare-dezvoltare de la interdicția prevăzută la articolul 5 alin (1) din Legea concurenței nr. 21/1996	Regulamentul Comisiei (CE) nr. 2659/ 2000 din 29 noiembrie 2000 privind aplicarea articolului 81, paragraful 3 din tratat categoriilor de acorduri de cercetare –dezvoltare, OJ L 304, 05.12.2000
Instrucțiuni privind aplicarea art. 5 din Legea concurenței nr. 21/1996 acordurilor de cooperare pe orizontală	Instrucțiunile comunitare privind aplicarea art. 81 din Tratatul CE acordurilor de cooperare pe orizontală, OJ C3/02, 6.01.2001

S-a pornit de la prezumția că sub un anumit nivel al cotei de piață, efectele pozitive ale acordurilor vizate compensează eventualele lor efecte negative asupra concurenței, putând fi exceptate, conform prevederilor art.5 alin.(2) din Legea concurenței nr.21/1996.

Pentru a asigura preluarea legislației necesare liberalizării pieței telecomunicațiilor de la 1 ianuarie 2003, Consiliul Concurenței a adoptat ***Instrucțiunile privind modul de aplicare a regulilor de concurență acordurilor de acces din sectorul comunicațiilor electronice - cadrul general, piețe relevante și principii, publicate*** în MO nr. 920/17.12.2002.

Prin amendarea, până la 1 ianuarie 2004, a Legii concurenței nr. 21/1996 se asigură:

- abrogarea cerinței notificării pentru înțelegerile, deciziile și practicile concertate care se încadrează într-o categorie exceptată;
- alinierea pragurilor și a criteriilor pentru notificarea concentrărilor economice la practica comunitară;
- modificarea sistemului de sancțiuni de la unul în sume fixe la unul procentual;
- diminuarea posibilității Consiliului Concurenței de a acționa discreționar în domeniul concentrărilor economice prin eliminarea prevederii privind intervenția după realizarea unei operațiuni de concentrare economică în condițiile art. 51 (3) din Legea nr. 21/1996
- cadrul necesar pentru continuarea procesului de armonizare legislativă prin preluarea completă a prevederilor comunitare în materie de concentrări economice, prin formularea unei politici similare cu cea a Uniunii Europene față de întreprinderile care cooperează pentru depistarea unor înțelegeri ilegale care distorsionează grav concurența și prin elaborarea legislației secundare sectoriale (automobile, poștă, comunicații electronice, transporturi aeriene, transporturi maritime, transporturi pe căi navigabile interne).

2.2. Evoluții în domeniul ajutorului de stat

Dacă în ceea ce privește adoptarea acquis-ului în domeniul concurenței și al aplicării efective a reglementărilor privind practicile anticoncurențiale și concentrările economice s-au înregistrat progrese încă din anul 1998, în ceea ce privește ajutorul de stat lucrurile s-au derulat într-un ritm mai lent.

Cu toate acestea, atunci când a adoptat Legea privind ajutorul de stat nr. 143/1999 (MO nr. 370/ 3.08.1999), România era prima țară dintre cele asociate care începea reglementarea în acest domeniu, fapt apreciat de Comisia Europeană în cel de-al II-lea Raport privind progresele. Raportul sublinia că, în condițiile în care ajutoarele de stat rămân importante în anumite sectoare ale economiei, va fi necesară supravegherea aplicării acestei legi, astfel încât aceasta să se facă în conformitate cu acquis-ul.

Legea privind ajutorul de stat nr. 143/1999 a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2000 și a fost însoțită la scurt timp de adoptarea și aplicarea de către Consiliul Concurenței a două regulamente absolut necesare pentru reglementarea modalităților și criteriilor de acordare a ajutoarelor de stat în România:

- Regulamentul privind forma, conținutul și alte detalii ale notificării unui ajutor de stat;
- Regulamentul privind pragul minim al ajutorului de stat care nu cade sub incidența obligației de notificare.

Regulamentele sunt în vigoare de la 24 martie 2000.

Legea privind ajutorul de stat acoperă criteriile de transparență și evaluare a compatibilității acordării ajutoarelor de stat în concordanță cu prevederile art. 87 și 88 din Tratatul de la Amsterdam.

Cele două regulamente au avut în vedere reglementările comunitare în vigoare: Regulamentul Consiliului nr. 659/1999 din 22 martie 1999 care stabilește regulile detaliate de aplicare ale art. 93 din Tratatul CE; Regulamentul Consiliului nr. 994/98 din 7 mai 1998 pentru aplicarea articolelor 92 și 93 din Tratatul unor categorii de ajutoare de stat orizontale, precum și textele comunicărilor și scrisorilor Comisiei către statele membre ale UE privind problematica ajutorului de stat.

La elaborarea *Regulamentului privind pragul minim al ajutorului de stat care nu cade sub incidența obligației de notificare* au fost avute în vedere reglementările comunitare, care direct sau indirect fac referire la aplicarea pragului minim în cazul acordării unui ajutor de stat, și în special Nota privind utilizarea facilității de minimis avută în vedere în Îndrumarul privind ajutorul de stat pentru Intreprinderi Mici și Mijlocii (scrisoarea din 23 martie 1993, IV/D/6878 de la DG IV către statele membre cu anexe privind calcularea echivalentului bănesc pentru împrumuturile cu dobândă redusă) și Nota Comisiei privind regula de minimis pentru ajutoarele de stat, 96/C68/06, OJ C 68, 6 martie 1996.

Actualul prag, stabilit prin Ordinul Președintelui Consiliului Concurenței nr. 251/23.12.2002 (MO nr. 49/29.01.2003) se ridică la **3 miliarde lei** (aproximativ 100.000 EURO).

În urma analizării legislației comunitare în domeniul ajutorului de stat, mai ales a noilor abordări comunitare privind stabilirea unor criterii clare pentru acordarea ajutoarelor de stat pentru diferite domenii sau tipuri de activități, Consiliul Concurenței a adoptat următoarele Regulamente publicate în MO nr. 470/2.07.2002, regulamente care au intrat în vigoare de la 2.01.2003:

<i>Reglementări românești</i>	<i>Acquis-ul comunitar preluat</i>
Regulament privind ajutorul de stat regional și ajutorul pentru întreprinderile mici și mijlocii	Orientările comunitare privind ajutoarele de stat cu finalitate regională (OJ C 74, 10.03.1988) cu

ajutorul pentru întreprinderile mici și mijlocii	amendamentele ulterioare: 2000/C 258/06 Regulamentul Comisie nr. 70/2001 din 12.01.2001 privind aplicarea art.87 și 88 din Tratatul CEE referitor la ajutoarele de stat pentru IMM-uri
Regulament privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea firmelor în dificultate	Instrucțiunile comunitare privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea firmelor în dificultate (OJ C 288/9.10.1999)
Regulament privind ajutorul de stat pentru cercetare-dezvoltare	Cadrul Comunitar privind ajutorul de stat pentru cercetare-dezvoltare, JO C045/ 17.02.1996 Comunicarea Comisiei Europene de amendare a Cadrului privind ajutorul de stat pentru C&D (98/C 48/02)
Regulament privind ajutorul de stat pentru pregătire profesională	Regulamentul nr.68/2001 privind aplicarea art.87 și 88 ale Tratatului CE la ajutorul pentru instruire
Regulament privind ajutorul de stat pentru protecția mediului	Instrucțiunile emise de Comisia Europeană în domeniul ajutorului de stat pentru protecția mediului, [2001/C 37/03]

Regulamentele vizează în mod deosebit acele direcții de ajutor de stat – ajutor regional și orizontal, care se axează în special pe aspecte de importanță majoră pentru industria din România (ajutorul regional, ajutorul pentru întreprinderi mici și mijlocii, precum și ajutorul de salvare și restructurare pentru agenții economici aflați în dificultate).

Regulamentele transpun în legislația românească reglementările comunitare orizontale cât și regulile materiale referitoare la eligibilitate, intensitate, echivalentul net al ajutorului de stat.

Referitor la reglementările comunitare privind exceptările în bloc, la recomandarea Comisiei Europene, în România vor continua să fie notificate Consiliului Concurenței ajutoarele de stat care în Uniunea Europeană fac obiectul reglementărilor privind exceptările în bloc. Excepție de la acest principiu fac numai ajutoarele care întrunesc condițiile prevăzute în “Regulamentul privind pragul minim al ajutorului de stat care nu cade sub incidența obligației de notificare”.

In 2002 a fost prezentată Comunicarea Comisiei Europene privind propunerea de adoptare, în cadrul Comitetului de asociere instituit prin Acordul european instituind o asociere între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte a unei **Hărți a ajutoarelor de stat cu finalitate regională pe baza căreia să fie evaluate ajutoarele regionale acordate în România**. Prin Decizia Comitetului de asociere intensitatea maximă a ajutoarelor aplicabile în România va fi limitată la 50%, în echivalent subvenție netă. Această intensitate maximă a

ajutoarelor poate fi majorată cu 15 puncte procentuale, în mărime brută, în cazul ajutoarelor acordate întreprinderilor mici și mijlocii.

Intensitatea maximă a ajutoarelor va constitui plafonul aplicabil la valoarea totală a ajutorului în cazul intervenției concomitente a mai multor ajutoare cu finalitate regională, fie că acestea provin din surse locale, regionale sau comunitare.

Decizia a fost adoptată de către Consiliul Uniunii Europene în 27.03.2003 și urmează ca Harta să fie aprobată de Consiliul de asociere România - UE.

Decizia va intra în vigoare la data adoptării și va expira la 31 decembrie 2006 sau la data aderării României la Uniunea Europeană, dacă aceasta va fi anterioară.

Având în vedere impactul lor asupra întreprinderilor românești afectate de condițiile tranziției economice prin care trece România, vom prezenta principalele prevederi ale **Regulamentului privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea firmelor în dificultate**.

Regulamentul stabilește criteriile pe care Consiliul Concurenței le aplică în vederea examinării conformității ajutorului de stat privind salvarea și restructurarea firmelor în dificultate cu prevederile Legii nr. 143 privind ajutorul de stat.

Regulamentul prezintă o importanță particulară în actuala conjunctură economică din România vizând în mod direct firmele aflate în procedură de reorganizare judiciară și faliment; aplicarea sa trebuie să asigure menținerea unei structuri de piață competitive. Regulamentul **nu se aplică agenților economici din sectorul oțelului și cărbunelui**.

Conform regulamentului o **firmă va fi considerată ca fiind în dificultate** atunci când nu este capabilă, fie prin resurse financiare proprii, fie prin resursele pe care poate să le obțină de la proprietari/ acționari sau creditori, să acopere pierderile care, în absența unei intervenții din exterior din partea autorităților publice, o vor elimina din circuitul economic. În această categorie nu sunt incluse firmele nou-constituite chiar dacă au o poziție financiară precară. O societate aparținând unui grup este eligibilă numai dacă se poate demonstra ca dificultățile societății sunt proprii și nu rezultă dintr-o alocare arbitrară a costurilor în cadrul grupului și că dificultățile sunt prea serioase pentru a fi rezolvate de grup.

Regulamentul conține prevederi clare privind condițiile în care poate fi autorizat un ajutor de stat pentru salvare și un ajutor de stat pentru restructurare:

	Ajutor de stat pentru salvare	Ajutor de stat pentru restructurare
Caracteristici	- temporar / în perioada de acordare societatea trebuie să elaboreze un plan de restructurare sau lichidare	- se bazează pe un studiu de fezabilitate coerent și pe termen lung pentru revigorarea societății
	- Caracter excepțional – măsuri excepționale, deoarece, prin natura lor, acestea tind să denatureze concurența	
		Aplicarea criteriului „ Investitorului privat prudent ”
Forme	- limitat la împrumuturi sau garanții pentru împrumuturi	- poate lua forme diferite: infuzii de capital, anularea datoriilor, împrumuturi, scutiri de taxe sau de contribuții la bugetul asigurărilor sociale de stat sau garanții de stat pentru împrumuturi
Condiții generale de autorizare a ajutoarelor de stat individuale notificate la Consiliul Concurenței		
	<ul style="list-style-type: none"> - să reprezinte un sprijin acordat lichidității firmei sub formă de garanții pentru împrumuturi sau împrumuturi/rata dobânzii – cel puțin comparabilă cu rata de referință care reprezintă dobânda la creditele acordate de băncile comerciale; - vizează împrumuturi care vor fi rambursate în cel mult 12 luni de la data ultimei tranșe către firmă; - justificat de motive sociale grave; - condiționat de prezentarea în termen de 6 luni de la autorizare a planului de restructurare sau de lichidare sau de dovada că împrumutul a fost rambursat integral și/sau garanția a expirat; - Nu pot fi autorizate ajutoare repetate - Autorizarea ajutorului de 	<ul style="list-style-type: none"> - condiționată de aplicarea Planului de restructurare; - planul trebuie să acopere o perioadă cât mai scurtă dar să revigoreze societatea pe termen lung - Rentabilitatea estimată a capitalului să fie suficientă pentru a permite societății restructurate să concureze pe piață prin forțe proprii. - Aplicarea principiului „prima și ultima dată” în acordarea ajutorului; - Evitarea denaturării mediului concurențial prin autorizarea ajutorului; - Cuantumul și intensitatea – limitate la minimumul necesar <p>Prevederi speciale pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ajutorul pentru restructurare în zonele asistate;

	salvare nu atrage în mod obligatoriu autorizarea ajutorului de stat pentru restructurare.	<ul style="list-style-type: none"> - ajutorul pentru restructurarea IMMlor - ajutorul pentru acoperirea costurilor sociale ale restructurării.
Condiții pentru autorizarea schemelor de ajutor de stat pentru IMMuri		
	<ul style="list-style-type: none"> - notificarea alocărilor individuale; - Schema șa specifice nivelul maxim al ajutorului care se poate acorda oricărei firma ca parte a operațiunii de salvare și/sau restructurare, inclusiv când Planul este modificat 	
	<ul style="list-style-type: none"> - maxim 6 luni în care se efectuează analiza situației societății; - prezentarea unui plan de restructurare sau de lichidare 	<ul style="list-style-type: none"> - aplicare integrală a Planului de restructurare; - condițiile menționate pentru ajutorul de stat individual

Un principiu specific al acestui Regulament este **principiul ”prima și ultima oară”** conform căruia ajutorul de restructurare trebuie să fie acordat o singură dată tocmai pentru a se evita asistarea anumitor firme într-o proporție necorespunzătoare.

Un accent deosebit este acordat **planului de restructurare** care trebuie să fie foarte bine fundamentat și trebuie să demonstreze că societatea va fi revigorată pe termen lung. Planul de restructurare trebuie elaborat în așa manieră încat să permită societății să progreseze către o noua structură care să îi ofere viabilitate pe termen lung.

În primele luni ale anului 2003 Consiliul Concurenței a adoptat următoarele regulamente și instrucțiuni:

- Instrucțiuni privind acordarea de ajutoare de stat sub forma garanțiilor;
- Instrucțiuni privind ajutorul de stat și capitalul de risc;
- Regulamentul multisectorial privind regulile tranzitorii aplicabile ajutorului de stat regional pentru proiecte mari de investiții în sectoare industriale nespecifice, regulament care transpune cadrul multisectorial C107/07.04.98 aplicabil în U.E. până la 30.12.2003 pentru sectoarele nespecificate;
- Regulamentul multisectorial privind ajutorul de stat regional pentru proiecte mari de investiții, regulament care transpune noul cadru multisectorial C70/19.03.2002 aplicabil în U.E. după expirarea vechiului cadru (menționat la pozitia anterioară) pentru sectoarele

nespecificate, aplicabil de la 24 iulie 2002 în domeniul oțelului, iar în domeniul industriilor fibrelor sintetice și al automobilelor, aplicabil în locul respectivelor reglementări sectoriale comunitare de la 01.01.2003.

Aliniată la acquis-ul comunitar, aceste reglementări stabilesc criteriile de acordare și modalitatea de evaluare a ajutoarelor de stat acordate în cazurile și domeniile specificate.

Legislația secundară în domeniul ajutorului de stat a preluat în coordonatele lor esențiale reglementările comunitare privind **inventarierea, monitorizarea și raportarea ajutoarelor de stat** precum și **prevederile privind relațiile financiare între autoritățile publice și întreprinderile publice**:

- Hotărârea Guvernului nr.599/6.07.2000 pentru aprobarea procedurilor de raportare, monitorizare și informare în aplicarea legii nr. 143/1999 privind ajutorul de stat (MO nr. 340/21.07.2000) intrată în vigoare la 21 iulie 2000. Procedurile reprezintă un sistem pe baza căruia se poate răspunde coerent la orice intervenție a statului în economie, astfel încât să se asigure transparența în domeniu.
- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2002 privind asigurarea transparenței în domeniul ajutorului de stat și a relațiilor financiare dintre autoritățile publice și întreprinderile publice, precum și completarea art. 6 din Legea nr. 143/1999 privind ajutorul de stat (*MO nr. 631 din 26.08. 2002*).
- Legea nr. 18 din 9 ianuarie 2003 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență nr. 97 din 16 august 2002 (M. O. nr. 38 din 23.01.2003).
- Hotărârea Guvernului nr. 26 din 16 ianuarie 2003 privind transparența relațiilor financiare dintre autoritățile publice și întreprinderile publice, precum și transparența financiară în cadrul anumitor întreprinderi (MO nr. 87 din 12.02.2003).

Prin amendarea Legii privind ajutorul de stat nr. 143/1999 se urmărește:

- Asigurarea unui control efectiv al ajutoarelor de stat prin introducerea obligației de notificare a schemelor de ajutor de stat și a ajutoarelor de stat individuale prevăzute în proiecte de acte administrative și în proiecte de acte normative;
- Claritate în enunțarea formelor de ajutor de stat;

- Eliminarea evaluării calitative a efectelor pozitive și negative a ajutoarelor de stat pentru luarea deciziei de autorizare sau neautorizare și introducerea clară a criteriilor și condițiilor prevăzute de acquis-ul comunitar.

3.Politica concurenței în perspectiva aderării României la Uniunea Europeană.

Anul 2002 a reprezentat un an de cotitură în procesul de pregătire a aderării la Uniunea Europeană, procesul de armonizare legislativă cunoscând un progres considerabil stadiul îndeplinirii criteriilor pentru aderare fiind reflectat în Raportul Comisiei Europene privind progresele înregistrate de România în direcția aderării²⁴.

Acquis-ul comunitar a fost preluat aproape în totalitate atât în domeniul concurenței cât și al ajutorului de stat.

În locul oricărei concluzii privind progresele înregistrate în anul 2002 în armonizarea cu acquis-ul comunitar, trebuie menționate aprecierile formulate de Comisia Europeană în Raportul privind progresele înregistrate de România în vederea aderării: *„In ceea ce privește concurența, legislația României este într-o măsură importantă aliniată la prevederile acquis-ului. (...) În ceea ce privește ajutorul de stat, este necesară transpunerea în continuare a unor reguli aplicabile în domeniu.”*

Anul 2002 a marcat trecerea de la preluarea acquis-ului la aplicarea regulilor concurenței și ajutorului de stat în mod efectiv și eficient. Este provocarea care se află în prezent nu doar în fața Consiliului Concurenței ci și a tuturor responsabililor atât la nivel guvernamental cât și la nivelul oamenilor de afaceri.

Pașii care urmează să fie făcuți se regăsesc sub forma recomandărilor Comisiei Europene formulate în Foaia de parcurs (Road Map) adoptată la cererea țării noastre la 13 noiembrie 2002 și în Parteneriatul pentru aderare revizuit din 2003. Observațiile și recomandările formulate reprezintă angajamente ferme pentru autoritățile române nu numai pentru că ele sunt criteriile de evaluare aplicate ci pentru că se constituie în elemente absolut necesare în procesul de evoluție a pieței, a comportamentului actorilor economici spre un mediu economic stabil și deplin funcțional.

²⁴ Raportul a fost dat publicității la 9 octombrie 2002

În ceea ce privește **aplicarea politicii în domeniul concurenței**, aceasta a fost apreciată de către experții comunitari ca fiind corespunzătoare. Pentru a face față exigențelor aderării la Uniunea Europeană este necesară promovarea unei politici de sancționare ferme a comportamentelor anticoncurențiale. Printr-o politică mai descurajatoare accentul va putea fi pus pe cazurile de mare anvergură.

Nu este nimic surprinzător în faptul că **ajutorul de stat** reprezintă cel mai sensibil sector. Dezvoltarea unui sistem corespunzător de control a fost în general mai lentă în domeniul ajutorului de stat decât în ceea ce privește concurența. Conform aprecierilor de la Bruxelles, abia începând cu anul 2001 acest decalaj s-a redus și o disciplină efectivă a ajutoarelor de stat a fost instaurată în toate țările candidate.

Principalele probleme le-au ridicat și le ridică, în țările în care acest capitol nu a fost închis, ajutoarele de stat fiscale care sunt încă operate: scutiri și amânări la plata taxelor, ajutoare pentru atragerea investițiilor străine directe sau pentru menținerea unor agenți economici neviabili.

Comisia Europeană este deosebit de atentă cu aceste scheme și ajutoare individuale, având în vedere că investitorii doresc să poată acționa într-un cadru juridic stabil. Este motivul pentru care toate țările candidate caută soluții pentru transformarea ajutoarelor incompatibile în instrumente conforme cu acquis-ul, înainte de aderare.

Un alt punct sensibil îl reprezintă măsurile de ajutor de stat utilizate pentru susținerea unor ramuri sau sectoare sensibile. Ajutoarele acordate în aceste cazuri, în general sub forma arieratelor sau a garanțiilor la împrumuturi, riscă să pună în pericol procesul de restructurare economică din sectoare cheie și astfel să întârzie pregătirea pentru integrarea în piața comună. De aceea este necesar un control riguros al acordării ajutoarelor de stat pentru a asigura o restructurare corespunzătoare și eficientă.

Nu se pune problema renunțării la acordarea de ajutoare pentru atragerea investitorilor sau sprijinirea restructurării economiei. Ajutoarele de stat trebuie strict clasificate, recunoscute ca atare și trebuie acordată o atenție deosebită asigurării compatibilității ajutoarelor cu regulile acquis-ului comunitar. În acest sens, în aplicarea legislației ajutorului de stat, Consiliul Concurenței are în vedere realizarea unui echilibru adecvat între necesitatea și admisibilitatea intervenției statului pe piață și protejarea concurenței corecte.

Ceea ce trebuie subliniat și avut în vedere ca obiectiv imediat este întărirea capacității instituționale prin conferirea unei reale puteri autorității de concurență pentru a opune

legislația în vigoare cazurilor de acordare a ajutoarelor de stat, legislația din domeniul concurenței prevalând în fața oricărei legislații care conține prevederi anti-concurențiale.

De aceea, amendarea Legii concurenței nr. 21/1996 și a Legii nr. 143/1999 privind ajutorul de stat) are ca scop stabilirea unor mecanisme clare pentru asigurarea funcționalității cadrului instituțional și a respectării regulilor concurenței și ajutorului de stat, a legitimității Consiliului Concurenței ca autoritate administrativă autonomă în acest domeniu.

Crearea cadrului legislativ atât în domeniul ajutorului de stat cât și în domeniul concurenței și aplicarea efectivă și eficientă a regulilor de concurență și de control a acordării ajutoarelor de stat vor conduce la crearea și dezvoltarea culturii concurenței și vor permite agenților economici să învețe să respecte regulile iar consumatorilor să devină mai conștienți de avantajele pe care le oferă concurența. Efectul va fi desigur și în sens invers : pe măsura conștientizării, în rândul comunității oamenilor de afaceri, a consumatorilor, a furnizorilor de ajutor de stat, rolului politicii concurenței și ajutorului de stat se va îmbunătăți și aplicarea acestora. Firmele și chiar persoanele particulare pot contribui la aplicarea regulilor prin contestarea unor decizii ale Consiliul Concurenței și prin aducerea unor cazuri din domeniul concurenței în fața instanțelor judecătorești, ceea ce va ajuta la garantarea existenței unui mediu concurențial sănătos și astfel, va asigura tranziția spre o economie de piață funcțională.

BIBLIOGRAFIE

- Gabriela Drăgan, Dumitru Miron, Laura Marinas, Florin Ilie
 Gabriela Drăgan, Isabela Atanasiu
 Economia Uniunii Europene, Editura Lucefarul, București, 2002
 Romanian Special Development Zones and EU State Aid Policy, seria Pre-Accession Impact Studies, Institutul European din Romania, 2002
- Nicolae Sută, Gabriela Drăgan, Dumitru Miron, s.a.
 Ileana Pascal, Stefan Deaconu, Vrabie, Nicolae Fabian
 Supervizori: Aurelian Ciobanu Dordea, Elena Simina Tănăsescu
 Integrare Economică Europeană, Editura Economică, 1999
- ***

 Politica în domeniul concurenței, Campanie de informare a funcționarilor publici privind acquisului comunitar, CRJ, 2002
- ***

 Modificări structurale și performanța economică în România (vol. I, II), Centrul Român de Politici Economice, 2003
 Tratatul Uniunii Europene, Editura Lucretius, Bucuresti, 1997
- ***
- Bernini, G.
 Frank McDonald, Stephen Dearden
 The Rules on Competition, Thirty Years of Community Law, 1983, Luxemburg
 European Economic Integration, PERSON Education, Third Edition, 1999
- Gabriel Glockler, Lie Junius, Gioia Scappucci, Simon Usherwood, Julian Vassallo
 Jacques Neme, Collette Neme
 Guide to EU Policies, College of Europe, 1998
- Jacques Pelkmans
 Economie de l'Union Europeenne. Analyse d'un processus d'integration, Litec, Economie, Paris, 1995
 European Integration. Methods and Economic Analysis, Netherlands Open University, Pearson Education, Second edition, 2001
- Merkin și Williams
 Competition Law: Antitrust Policy in the UK and in the EEC, London, 1984
- Michelle Cini, Lee Mc Gowan
 Competition Policy in the European Union, The European Union Series, 1998

- European Commission
 European Commission
 Annual Report on Competition Policy, 2002
 Ninth Survey on State Aid in the European Union, COM (2001) 403(01)
- European Commission
 Tableau de bord des aides d'etat. Mise a jour de l'automne 2002. Edition speciale relative aux pays candidats, Bruxelles, COM(2002) 638 final
- Pradeep Mehta,
 Looking ahead to Cancun, WTO Symposium on trade and Competition Policy, Geneva, 22.02.2003
- Sanoussi Bilal, Marcelo Olarreaga
 Regionalism, Competition Policy and Abuse of Dominant Position, Working Paper 98/W/01, European Institute of Public Administration
- Sanoussi Bilal, Marcelo Olarreaga
 Competition policy and the WTO: Is there a need for a multilateral agreement ?, Working Paper 98/W/02, European Institute of Public Administration

- ***

 Politica de concurență și cetățeanul, Comisia Europeană, Luxemburg, 2002
 Raport anual, Consiliul Concurenței, 2002
- Dr. Dragoș Negrescu
 Conf. Dr. Gheorghe Oprescu
 Politica de protecție a concurenței și acquis-ul comunitar, Profil: Concurența, Anul III, Nr. 1-2, mai 2000
- Dr. Dragoș Negrescu
 Conf. Dr. Gheorghe Oprescu
 Politica de protecție a concurenței și acquis-ul comunitar, Profil: Concurența, Anul III, Nr. 3-4, noiembrie 2000

Dr. Dragoș Negrescu	Politica de protecție a concurenței și acquis-ul comunitar(III), Profil: Concurența, Anul V, Nr. 1, iulie 2002
Prof. Dr. Gheorghe Opreșcu	Legea concurenței în România: o abordare retrospectiv – prospectivă (I), Profil: Concurența, Anul II, Nr. 1, martie 1999
Gheorghe Opreșcu	Legea concurenței în România: o abordare retrospectiv – prospectivă (II), Profil: Concurența, Anul II, Nr.2, iunie 1999
Mihaela Andrei	Înțelegerile verticale – noua abordare, Profil: Concurența, Anul V, Nr. 2, noiembrie 2002
Roxana Marinescu	Consiliul Concurenței și procesul de integrare europeană, Profil: Concurența, Anul III, Nr. 3-4, noiembrie 2000
Roxana Neșă	Globalizare, Integrare, Concurență... Consiliul Concurenței în 2002, Profil: Concurența, Anul V, Nr. 2, noiembrie 2002

First Council Regulation no 17 of 6 February 1962 implementing articles 85 and 86 of the Treaty, (OJ C, 6.02.1962)

Council regulation no 2821/71 on application of article 85(3) [now 81(30)] of the Treaty to categories of agreements, decisions and concerted practices, (OJ L 285, 29.12.1971)

Council Regulation (EEC) no 4056/86 laying down detailed rules for the application of Art.85 and 86 of the Treaty to maritime transport

Council Regulation (EEC) no 3975/87 laying down detailed rules for the application of the rules on competition to undertakings in the air transport sector

Council Regulation (EEC) no 4064/89 of 21 december 1989 on the control of concentrations between undertakings, (OJ L 395, 30.12.1989)

Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 19 December 1996 concerning common rules for the internal market in electricity, (OJ L 27, 30.01.1997)

Council Regulation (EEC) no 1310/97 of 30 June 1997 amending Regulation (EEC) No 4064/89 on the control of concentrations between undertakings, (OJ L 180, 09.07.1997)

Directive 96/92/EC of the European Parliament and of the Council of 15 December 1997 on common rules for the development of the internal market of Community postal services and the improvement of quality of service, (OJ L 15, 21.01.1998)

Commission Directive 1999/64/EC of 23 June amending Directive 90/388/EEC in order to ensure that telecommunications networks and cable TV networks owned by a single operator are separate legal entities, (OJ L 175, 10.07.1999)

Commission Regulation (EC) no 2658/2000 of 29 November 2000 on the application of art.81(3) of the Treaty to categories of specialisation agreements, (OJ L 304, 05.12.2000)

Commission Regulation (EC) no 2659/2000 of 29 November 2000 on the application of art.81(3) of the Treaty to categories of research and development agreements, (OJ L 304, 05.12.2000)

Regulation (EC) no 2887/2000 of the European parliament and the Council of 18 December 2000 on unbundled access to the local loop, (OJ L 336, 30.12.2000)

Commission Regulation (EC) no.68/2001 of 12 january 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to training aid, (OJ L 10, 13.01.2001)

Commission Regulation (EC) no.68/2001 of 12 january 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to de minimis aid, (OJ L 10, 13.01.2001)

Commission Regulation (EC) no.68/2001 of 12 january 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises, (OJ L 10, 13.01.2001)

Council Regulation (EC) no 1/2003 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty, (OJ C Brussels, 16.12.2002)

Commission regulation (EC) no 1400/2002 of 31 July 2002 on the application of Art.81(3) of the treaty to categories of vertical agreements and concerted practices in the motor vehicle sector, (OJ L 203, 01/08/2002 P.0030-0041)

Commission Regulation (EC) no.68/2001 of 12 january 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to state Aid for employment, (OJ L 10, 13.12.2002)

Proposal for a Council Regulation on the control of concentrations between undertakings, (OJ C 20, 28.01.2003)

Commission Regulation (EC) no 358/2003 of 27 february 2003 on the application of Art.81(3) of the treaty to certain categories of agreement, decisions and concerted practices in the insurance sector

Legea concurenței nr. 21/1996 (MO Nr. 88/ 30.04.1996)
Regulamentul privind acordarea exceptării pe categorii de înțelegeri, decizii de asociere ori practici concertate de la interdicția prevăzută la art. 5 (1) din Legea Concurenței nr. 21/1996 (MO nr. 56 bis/3.04.1007)
Regulamentul pentru aplicarea prevederilor art. 5 și 6 din Legea Concurenței privind practicile anticoncurențiale (MO nr. 116 bis/9.06.1997)
Legea privind ajutorul de stat nr. 143/1999 (MO nr. 370/ 3.08.1999)
Regulamentul privind forma, conținutul și alte detalii ale notificării unui ajutor de stat (MO nr. 125/24.03.2000)
Regulamentul privind pragul minim al ajutorului de stat care nu cade sub incidența obligației de notificare (MO nr. 125/24.03.2000)
Regulamentul privind autorizarea concentrărilor economice (MO nr. 63 bis/ 14.04.1997, MO nr. 591 bis/9.08.2002)
Regulament privind aplicarea articolului 5 alin (2) din Legea concurenței nr. 21/1996 în cazul înțelegerilor verticale (M O nr. 591 bis/ 9.08.2002)
Instrucțiuni privind aplicarea articolului 5 din Legea concurenței nr. 21/1996 în cazul înțelegerilor verticale (M O nr. 591 bis/ 9.08.2002)
Regulament privind acordarea exceptării acordurilor de specializare de la interdicția prevăzută la articolul 5 alin (1) din Legea concurenței nr. 21/1996 (M O nr. 591 bis/ 9.08.2002)
Regulamentul privind acordarea exceptării acordurilor de cercetare-dezvoltare de la interdicția prevăzută la articolul 5 alin (1) din Legea concurenței nr. 21/1996 (M O nr. 591 bis/ 9.08.2002)
Instrucțiuni privind aplicarea art. 5 din Legea concurenței nr. 21/1996 în cazul acordurilor de cooperare pe orizontală. (M O nr. 591 bis/ 9.08.2002)
Regulament privind ajutorul de stat regional și ajutorul pentru întreprinderile mici și mijlocii (MO nr.470/2 iulie 2002)
Regulament privind ajutorul de stat pentru salvarea și restructurarea firmelor în dificultate (MO nr.470/2 iulie 2002)
Regulament privind ajutorul de stat pentru cercetare-dezvoltare (MO nr.470/2 iulie 2002)
Regulament privind ajutorul de stat pentru pregătire profesională (MO nr.470/2 iulie 2002)
Regulament privind ajutorul de stat pentru protecția mediului (MO 470/ 2 iulie 2002)